

Att flytta iväg eller stanna kvar?

- En undersökning om avfolkning av Västernorrland
ur ett intersektionellt perspektiv
-
-



GÖTEBORGS UNIVERSITET

Elin Wallinder

Göteborgs Universitet

Institutionen för Globala Studier

Examensarbete för kandidatexamen i Globala studier

Bachelor thesis in Global Studies

Vårterminen 2016

Handledare: Erik Andersson

Abstract

The aim of this thesis is to study the ongoing depopulation of the rural areas of northern Sweden, specifically in the county of Västernorrland. The county suffers socially and economically because of the urbanization. A more recent challenge that has sprung from the process is that more and more young women are moving away from this region, creating an imbalance in the population. This study attempts to understand the different reasons to why young people wants to stay in, or to move away from, the region. A survey was sent out to students over 18 in the region, where they answered questions regarding their future and what they values in city life. The result was later divided in a quantitative and a qualitative part that were analyzed from a theoretical framework that primarily centered around Pierre Bourdieu´s thoughts on symbolic power and capital. The thesis is built around the concept of intersectionality as an important tool to understand the multifaceted problems of depopulation of Västernorrland. The analysis discusses the issue in connection to perspectives such as gender and class, as well as the power relations between cities and rural areas.

Innehållsförteckning

1. Inledning	5
1.1 Bakgrund	5
1.2 Problemformulering	7
1.3 Syfte.....	8
1.4 Frågeställningar	8
1.5 Avgränsningar	8
1.6 Relevans	9
2. Tidigare forskning och projekt	10
2.1 Avfolkning av landsbygden i Indien	10
2.2 Ungdomars röster i Mittregionen	11
2.3 LGH + bil + allt jag har och äger	11
2.4 <i>Den Duktiga Flickan</i>	12
3. Teoretiskt ramverk	14
3.1 Intersektionalitet.....	14
3.2 Symboliskt våld.....	15
3.3 Klassperspektiv	16
3.4 Stad/landsbygd och <i>Norrland</i>	16
3.5 Femininitets- och maskulinitetsdiskurser.....	17
3.6 Empowerment och agency	18
4. Metod	20
4.1 Enkätundersökning.....	20
4.2 Analys av enkäten	22
4.3 Idéanalys.....	23
5. Resultat	25
5.1 Kvantitativt resultat	25
5.2 Kvalitativt resultat	32
6. Analys	35

6.1 Yttre faktorer: <i>Idén om utbildning och bättre jobb</i>	35
6.2 Klassperspektiv: <i>Idén om att kunna flytta iväg, eller kunna stanna kvar</i>	37
6.3 Genus: <i>Idén om kvinnorna på landsbygden</i>	39
6.4 Maktförhållandet stad/landsbygd: <i>Idén om den utdöende orten</i>	41
7. Avslutande diskussion	43
7.1 Sammanfattande slutsatser	43
7.2 Vidare forskning.....	44
8. Referenser	45
Bilaga 1 Enkäten	48
Bilaga 2 Tabeller och diagram	53

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Idag bor cirka 85 % av Sveriges befolkning i tätorter, detta kan jämföras med hur det såg ut för 200 år sedan då 90 % av befolkningen istället bodde på landsbygden (SCB, 2015).

Urbaniseringsprocessen tog fart under det tidiga 1900-talet och andelen människor som flyttade in till städer fortsatte att öka stadigt fram till 70-talet när denna process saktade in något. Under detta årtionde uppstod det en form av motreaktion till urbaniseringstrenden då många som bodde i städerna valde att flytta ut på landsbygden istället. I efterhand har detta setts som en relativt kortvarig trend som framförallt var stor inom miljörörelsen, där det fanns en vilja att lämna staden för en annan typ av livsstil. I dagens samhälle fortsätter avfolkningen av landsbygden och de mindre orterna. Detta skapar utmaningar för både landsbygden och städerna där den ojämna fördelningen av befolkningen resulterar i skilda förutsättningar för utveckling. (Nilsson, 2011)

Att allt fler människor flyttar in till de större städerna, så som exempelvis Stockholm, Göteborg och Malmö, har gjort att det uppstått utmaningar både för städerna och landsbygden. De utmaningar som främst finns i de större städerna är bland annat bostadsbrist och trångboddhet, men även sysselloshet (Nilsson, 2011). De problem som uppstår på landsbygden kan ses som en spegelreaktion gentemot de svårigheter som finns i de större städerna. Stora delar av norra Sverige och inlandet tappar ständig i befolkningen vilket sätter en stark prägel på de regionala förutsättningarna och politiken. Det blir en fråga om hur de mindre orterna och landsbygden ska kunna locka till sig folk eller hur de kan undvika att de yngre invånarna flyttar iväg. I och med att den skattebetalande befolkningen minskar så skapar detta även stora problem för kommunernas ekonomiska överlevnad, där sjukhus och skolor läggs ner på löpande band. Samtidigt som de yngre generationerna flyttar från landsbygden så ökar den äldre generationen i storlek, vilket skapar ett glapp mellan den arbetande delen av befolkningen och de i behov av vård och försörjning. (Tidholm, 2014)

Denna problematik existerar inte endast på det lokala eller nationella planet, utan återfinns även på ett globalt plan. Industrialiseringen och urbaniseringen är båda processer som korrelerar med varandra. Precis som Xingan Li (2015) beskriver det så innebär detta en avfolkning av landsbygd, "Urbanization has always been accompanied by rural-urban migration." (Li, 2015, s. 151). I början av 2000-talet så bodde majoriteten av världens befolkning i städer (Heywood, 2011). Även om detta är ett globalt fenomen så befinner sig länder i olika delar av denna process. Kina har idag liknande

rurala utmaningar som de som existerar i Västernorrland. Urbaniseringen i Kina har lett till att befolkningen på landsbygden har minskat väsentligt, speciellt den yngre generationen. Detta gör att befolkningen på landsbygden är äldre och fler är i behov av vård, vilket sätter stor press på vården som inte klarar av denna belastning. (Li, 2015)

Urbaniseringsprocessen är i dagens samhälle ett faktum och en problematik som både landsbygden och de större städerna måste ta hänsyn till på alla samhällsnivåer. Sett till den svenska kontexten så kan fenomenet dels förklaras med att många flyttar från norra Sverige och landsbygden för att utbilda sig eller söka andra typer av jobb som antas finnas i större städer. En del av de som flyttar till större städer gör det helt enkelt för att de vill prova på något annat än det som erbjuds på landsbygden. Denna flytt kan antingen vara temporär eller permanent, ett vanligt mönster är att flytta tillbaka till sin hemort efter några år för att bilda familj (Nilsson, 2011). Norra delen av Sverige har länge haft en avfolkning som påverkar kommunernas framtida möjligheter och utveckling. Detta mönster är särskilt tydligt i inlandsområden som påverkas extra starkt av utflyttningen av unga vuxna. Dessa relativt självklara skäl förklarar en dimension av avfolkningen. Dock har ytterligare en problematik som är kopplat till urbaniseringsprocessen uppstått. Statistik visar nämligen att det är fler unga kvinnor som flyttar från landsbygden medan andelen unga män som stannar kvar är större. Detta har skapat en snedfördelning av befolkningens mängd, mellan män och kvinnor. Snedfördelningen är speciellt tydlig i Västernorrlands län där detta problem präglar den regionala politiken och utvecklingsriktningen. (Länsstyrelsen Västernorrland, 2015)

Urbaniseringsproblematiken blev tydlig för mig när jag genomförde arbetspraktik på enheten för Regional Utveckling på Länsstyrelsen Västernorrland. Den demografiska utmaningen var någonting som lyftes inom ett flertal områden, men framförallt inom jämställdhetsarbetet som jag var delaktig inom. Att fler unga kvinnor än unga män flyttar från Västernorrland präglade arbetet med jämställdhet men också enhetens arbete i stort. Exempelvis så var det en faktor som ständigt var tvungen att vägas in, hur de skulle få unga kvinnor att stanna kvar, eller flytta till, länet. Detta influerade exempelvis ingången till vissa andra utmaningar och färgade arbetet i stort då det ofta resulterade i att jämställdhetsfrågor handlade om kvantitet, det vill säga statistik och representation. Att arbetet var tvunget att fokusera så mycket kring detta kan vara en förklaring till varför jämställdhetsarbetet i länet ibland fastnade på den kvantitativa nivån och hindrades från att arbeta utifrån en djupare och bredare förståelse av genus. Även om begrepp så som intersektionalitet nämndes i vissa texter och rapporter så var detta oftast väldigt kort och ingenting som reflekterades i arbetet. Denna uppsats kan därmed ses som ett försök i att inkludera ett bredare perspektiv till

denna debatt och inkludera ett intersektionellt perspektiv på avfolkningsproblematiken i Västernorrland. Begreppet intersektionalitet kommer att förklaras mer utförligt under teori, men kortfattat så tillför detta perspektiv framförallt en genus- och klassdimension i denna kontext.

Denna undersökning kommer att genomföras i Västernorrlands län, som innefattar de sju kommunerna; Härnösand, Kramfors, Sollefteå, Sundsvall, Timrå, Ånge och Örnsköldsvik. Mätningar som genomfördes under 2014 visade på att den totala befolkningens mängden i länet uppgick till 243 061. Av dessa var 122 055 män och 121 006 kvinnor, räknat från 2010 så hade mängden män ökat med 928 medan antalet kvinnor hade minskat med 492 personer. Även om befolkningens mängden är relativt liten, ca 2.5 % av Sveriges befolkning bor i Västernorrland så är länet till ytan ett av landets största, vilket innebär att det är ett ytterst glesbefolkat län. Även om dessa siffror inte är jättehöga så visar det ändå på en intressant tendens, speciellt när det sätts i kontrast med hur det ser ut i resten av riket, eller i större städer, där den kvinnliga befolkningen är större än den manliga. Siffrorna visar även på en förändring över tid som fortsätter i samma riktning, det vill säga att fler och fler unga kvinnor väljer att flytta från länet, medan männen ökar i antal. Statistik kan inte heller beskriva verklighetsbilden fullt ut. Precis som nämns ovan så är denna problematik en ständigt återkommande punkt inom den politiska debatten. (Länsstyrelsen Västernorrland, 2015)

1.2 Problemformulering

Följande uppsats ämnar undersöka avfolkningsprocessen inom Västernorrlands län och de faktorer som ligger till grund för att vilja flytta från eller stanna kvar i länet. Det är viktigt att titta på situationen från olika vinklar, att både granska vilka det framförallt är som stannar och vilka som flyttar. Det demografiska problemet blir tvådelat, dels så blir det en fråga om avfolkning av Västernorrlands län, vilket i större grad kanske kan ses handla om möjligheter. Men det är även en fråga av mer kvalitativ karaktär då det visar sig att fler kvinnor flyttar ut. Detta öppnar upp för en bredare problemformulering där det är möjligt att det inte endast är utbildning och jobb som spelar in i dessa beslut. Därmed är det viktigt att studera detta problem utifrån normer, förväntningar och värderingar som eventuellt skiljer sig beroende på exempelvis kön eller föräldrarnas utbildningsnivå. Utifrån detta kommer begreppet intersektionalitet att präglade uppsatsen och stå som grund i det teoretiska ramverket. Det problem som har formulerats är relativt brett, vilket i sig är nödvändigt för att öppna upp diskussionen kring avfolkningsprocessen och för att inkludera ett brett spektrum av faktorer som kan tänkas påverka huruvida vissa individer stannar och andra flyttar.

Den geografiska avgränsningen gör det möjligt att titta på detta generella problem som återfinns i stora delar av Sverige men att ta ned det till en regional nivå.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka avfolkning utifrån två olika nivåer. Dels så ämnar uppsatsen undersöka vilka bakomliggande faktorer som påverkar gymnasieelevers beslut till att flytta från Västernorrland, och dels att identifiera de bakomliggande orsakerna till varför det är en större andel unga kvinnor än unga män som flyttar iväg från länet. De faktorer som påverkar elevernas beslut till att stanna eller flytta kan förstås som antingen yttre eller inre faktorer. Faktorer som klassificeras som yttre kopplas till den första delen av syftet. Den senare delen av syftet kan förklaras med de inre faktorerna, som innefattar mjukare värderingar och underliggande förväntningar. Den senare kategorin präglas starkt av makt och möjligheter för den enskilda individen, där intersektionalitetsbegreppet tillför ett viktigt analytiskt perspektiv.

1.4 Frågeställningar

- I. Vilka huvudsakliga faktorer ligger till grund för gymnasieelevernas beslut att flytta från Västernorrland?
- II. Hur kan avfolkningen av Västernorrland förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv?

1.5 Avgränsningar

Urbaniseringsprocessen är någonting som i allra högsta grad påverkar hela Sverige där framförallt de norra regionerna samt inlandet ständigt måste förhålla sig till en minskande befolkning. Detta påverkar de regionala förutsättningarna och hur politiken drivs inom dessa områden. Det är även ett återkommande problem inom ett flertal kommuner att det är fler unga kvinnor som flyttar iväg, medan fler unga män stannar kvar (Jordbruksverket, u.å.). Denna undersökning har dock genomförts utifrån en geografisk avgränsning till Västernorrlands län. Detta beror dels på att länet är väldigt tydligt utsatt för just denna problematik och dels på grund av de kontakter som erhållits från arbetspraktiken på Länsstyrelsen som eventuellt kan vara givande.

Även om samma problematik som finns i Västernorrland återfinns inom stora delar av landet, såväl som på en global nivå, så kan inte resultatet från denna uppsats användas för att dra slutsatser kring faktorer som påverkar avfolkning på ett nationellt plan. Dock kan resultatet användas som någon

form av vägvisare för att se möjliga anledningar till problematiken. Det är dock viktigt att inse att den regionala kontexten påverkar utfallet och på grund av detta går det inte att dra generella slutsatser rakt av.

Vidare har en avgränsning gjorts gällande de faktorer från det intersektionella perspektivet som undersöks. På grund av bristande resurser och tid så gjordes valet att granska avfolkning utifrån ett antal maktaspekter, vilka inkorporerades i enkätundersökningen. Hade möjligheten funnits så hade fler aspekter kunnat tas i hänsyn till, och därmed hade uppsatsen antagit en bredare förståelse av det intersektionella perspektivet.

1.6 Relevans

Inom institutionen för Globala Studier så sker en stor del av forskningen på andra länder. Även om detta är självklart för just denna institution så kan detta innebära att utmaningar och processer som sker här på nationell och lokal nivå missas. Dessutom finns det en problematik i att exempelvis studera andra kulturer då det är svårt att undvika att ett *vi och dem* perspektiv uppstår, där forskning kan kritiserats för att reproducera ett postkolonialt maktperspektiv. Denna uppsats analyserar globala processer så som urbanisering men gör det i en svensk kontext vilket minskar *vi och dem* perspektivet. Istället så analyserar uppsatsen problem och utmaningar som finns på nationell och regional nivå.

Ämnet urbanisering eller avfolkning är i sig ett område som har diskuterats, både på nationell nivå men även på global nivå. Dock är det sällan som dessa utmaningar analyseras utifrån perspektiv så som intersektionalitet. Då denna uppsats avser göra detta så kan undersökningen tillföra nya dimensioner till denna diskussion då nya strukturer och utmaningar uppdagas. Utöver detta är valet av deltagare en målgrupp som sällan själva får vara med i diskussioner rörande regional utveckling och den problematik som påverkar dem i hög grad.

2. Tidigare forskning och projekt

I detta avsnitt kommer tidigare forskning och projekt som behandlar avfolkning att presenteras och kontrasteras. Det finns en mängd olika undersökningar och projekt som tar sig an ämnet, från olika infallsvinklar och där både den geografiska spridningen och den historiska dimensionen är väl täckt. Till denna uppsats valdes fyra olika projekt och forskningsfall ut för att visa på komplexiteten kring avfolkning och dess många olika ingångar.

2.1 Avfolkning av landsbygden i Indien

Precis som beskrevs inledningsvis så är urbanisering och avfolkning globala processer som präglar stora delar av världen vilket gör att liknande utmaningar kan uppstå, även om problemen präglas av den specifika geografiska, sociala och kulturella kontexten (Li, 2015). Jeb Brugmann (2009) beskriver i sin bok *The urban revolution* om de utmaningar som uppstår på landsbygden i och med urbaniseringen. Brugmann exemplifierar med ett fall från Indien där urbaniseringsprocessen är i ett tidigt stadium. Indien särskiljer sig något från andra länder med en stor befolkning, här bor nämligen fortfarande en stor del av befolkningen på landsbygden. Dock håller detta på att ändras och organisationen Covenant Centre for Development (CCD) tog fram ett förslag på hur avfolkningen av landsbygden ska kunna saktas in något. De menade på att ett stort problem som uppstod från urbaniseringen var att de traditionella försörjningarna och arbetssätten försvinner med den minskande befolkningen. För att lösa detta föreslog de att dessa försörjningar på landsbygden skulle omorganiseras och skalas upp till företag som passade in i en marknadsekonomisk modell. Tanken var då att byn tillsammans skulle äga detta företag och exempelvis sälja de traditionella örterna som byn erhöll. Detta exempel på avfolkning och CCDs förslag på en möjlig lösning på landsbygdens ekonomiska situation skiljer sig markant från de utmaningar som finns i Västernorrland. Men detta ger en inblick i den komplexa situation som avfolkningen av landsbygden kan innebära på ett globalt plan. Lösningen som CCD föreslog är möjligtvis en lösning för landsbygdens ekonomiska överlevnad, men det är inte en metod som kan lösa avfolkningsproblematiken i stort, utan eventuellt kan passa vissa områden. Dock så går denna lösning att kritisera utifrån att dess syfte är att lösa problemet med avfolkning och förlusten av traditionell kunskap genom ekonomisering och effektivisering. Detta skulle eventuellt kunna bidra till en ekonomisk hållbarhet men det är en kortsiktig lösning utifrån en alltför hög tro på marknadsekonomin och dess mekanismer.

2.2 Ungdomars röster i Mittregionen

Lena Boström (2016) diskuterar i sin artikel *Ungdomarnas röster i Mittregionen* kring avfolkningsproblematiken och dess koppling till kompetensförsörjning. Grundproblemet som artikeln syftar till att undersöka är sjunkande skolresultat och det som benämns kompetensflykt. Studien utgick från följande frågeställningar:

- Vad anser ungdomarna om de relativt sett sjunkande skolresultaten i regionen?
- Vad anser ungdomarna om kompetensflykten av unga välutbildade från regionen?
- Hur beskriver de själva påverkansfaktorer för deras val att flytta eller stanna?

(Boström, 2016, s.16)

Genom artikeln påpekar de relevansen av att uppmärksamma ungdomars åsikter och att dessa är viktiga för den regionala utvecklingen. Under 2012 svarade högstadie- och gymnasielever på frågan om de ville flytta från sin hemkommun. Det visade sig att i Jämtlands län så ville 69 % av tjejerna, och 55 % av killarna flytta från hemkommunen. I Västernorrland så ville 66 % av tjejerna samt 56 % av killarna flytta iväg. Även om undersökning tittade på avfolkningen från en annan ingång så är resultatet av relevans för denna uppsats. Boström lyfter ett stad/landsbygdsperspektiv i sin analys, någonting som flera av deltagarna i enkäten hade uppmärksammat. Hon skriver att ”Eleverna har även uppfattat en dikotomi mellan storstad och landsbygd när det gäller resurser och fritidssysselsättningar. De menar att storstadsungdomarna helt enkelt har bättre förutsättningar.”

(Boström, 2016, s. 24)

2.3 LGH + bil + allt jag har och äger

Projektet *lgh + bil + allt jag har och äger* har fått stor uppmärksamhet och nominerades bland annat till en Guldbagge 2014 i kategorin *Bästa dokumentärfilm* (LGH + BIL, 2016 a). Projektet beskrivs på deras hemsida som att ”Det är ett forskningsprojekt i film, illustration och ljud. Det är en personlig reflexion kring att växa upp i ett land som mycket snabbt urbaniseras och om det urbana som norm” (LGH + BIL, 2016 b). I denna uppsats är det främst dokumentärfilmen som kommer att refereras till, samt hemsidan där de bakomliggande tankarna till detta projekt beskrivs. Dokumentärfilmen tar upp urbaniseringsproblematiken utifrån ett normativt perspektiv där landsbygden glöms bort och ständigt kommer i andra hand. De tar även upp en genusdimension på denna problematik, exempelvis visar de ett klipp från en intervju som gjordes på skolor. I en av

dessa intervjuer säger en kille att det ”endast är de dumma tjejerna som stannar kvar”. På hemsidan beskrivs detta citat som en av de mer centrala delarna i projektet. Med detta korta citat så pekar de på något oerhört viktigt. Dels visar de på hur även de som bor på landsbygden eller i norra Sverige själva reproducerar sina hemkommuner som någonting negativt i kontrast till den urbana miljön. Men sen lyfter de även frågan kring kvinnor på landsbygden och hur det verkar finnas separata regler för kvinnor och män gällande vem som kan stanna kvar och inte anses vara dum för detta beslut.

2.4 Den Duktiga Flickan

Begreppet *den duktiga flickan* har blivit mer och mer erkänt inom feministiska kretsar och litteratur. De tidigare undersökningar som har gjorts kring detta begrepp är av relevans för denna uppsats då det synliggör ytterligare en genusaspekt av avfolkningsproblematiken. Begreppet används för att förklara ett fenomen eller en typ av ideal som framförallt finns bland unga kvinnor. Det kan ta sig i uttryck på olika sätt, beroende på den kringliggande kontexten. Men i grund och botten syftar det till att synliggöra ett ideal som många unga kvinnor försöker leva upp till och som ofta innebär stress, ångest och orealistiska mål. Det som är gemensamt för denna idealbild är att det är en självuppoffrande kvinna som lyckas vara framgångsrik inom alla delar av sitt liv. Hon är dels duktig i skolan eller på jobbet, har ett rikt socialt liv, tränar mycket och hela tiden sätter andra före sig själv. Dessa krav behöver inte nödvändigtvis vara uttalade av varken personen själv eller från en familj med höga krav. Ofta är det någonting som ligger under ytan, att personen känner förväntningar och om dessa förväntningar inte uppfylls så blir det ett misslyckande. Detta är självklart orimliga krav att ställa på sig själv vilket kan förklara varför stress, depression och ätstörningar är så pass vanliga bland kvinnor idag.

Undersökningen *Duktiga flickan* utgår från dessa definitioner på begreppet:

”[...] att alltid finns till hands för sin omgivning och att vara till lags - att skapa sin självbild genom prestationer - att ha en stark drivkraft och vilja att göra, kunna och hinna med allt - att sträva efter perfektion och därmed ha en rädsla för att misslyckas [...]”

(Kindahl & Widergren, 2009, s. 8)

I detta avsnitt så har tidigare forskning och projekt presenterats, för att skapa en förståelse av hur mångfacetterad avfolkningsproblematiken är. Inledningsvis så beskrevs avfolkningen utifrån ett

globalt perspektiv där avfolkningen av landsbygden av Indien stod i fokus. Här beskrevs en annan bild av de utmaningar som kan uppstå från urbaniseringen. Med Boströms (2016) artikel så smalnar problematiken av rent geografiskt då den undersöker avfolkning utifrån Jämtlands län. Här poängterades även vikten av att låta andras röster få höras, specifikt ungdomars röster och hur viktigt detta är för den regionala utvecklingen. Artikeln snuddar även vid maktförhållandet stad/landsbygd. Dock så saknas en bredare förståelse av makt, exempelvis så saknas en genusanalys av situationen. Detta är däremot något som diskuteras kring i projektet *lgh + bil + allt jag har och äger*, samt med begreppet *den duktiga flickan*. Även om dessa båda presenteras separat ovan så bidrar de tillsammans med en viktig genusaspekt av avfolkningsproblematiken. De senare bidrar med en maktaspekt som är av relevans för denna uppsats, och visar även på vikten av att undersöka dessa typer av problem utifrån maktdimensioner. Detta bidrar till en djupare förståelse av avfolkningsprocessen, men även de utmaningar som individerna som bor på landsbygden själva står inför. Detta stärker relevansen av denna uppsats då ett intersektionellt perspektiv är av vikt för att förstå avfolkningen av Västernorrland för att inkorporera maktdimensioner som kan vara kopplade till problematiken.

3. Teoretiskt ramverk

Nedan kommer ett antal begrepp och delar av teorier att presenteras och förklaras i relation till varandra och uppsatsens syfte. Begreppen och teorierna bildar tillsammans ett kluster genom vilket det insamlade materialet sedan kommer att analyseras. (Rienecker & Jörgensen, 2014, s.207).

Uppsatsen i sig utgår från ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Detta tar sig framförallt i uttryck gällande diskussionerna kring kön och genus där det socialkonstruktivistiska perspektivet tar avstånd från den biologiska definitionen av kön (Freedman, 2003).

För att förstå problematiken som uppsatsen syftar till att undersöka så används nedanstående begrepp i ett försöka att bryta ner och förstå de val eller ickeval som gymnasieeleverna gör. Den första frågeställningen ämnar ta reda på vilka dominerande faktorer som påverkar deltagarnas beslut att flytta från Västernorrland. Till den andra frågeställningen tillkommer en dimension av problemet då de faktorer som påverkar ungdomarna ses utifrån bland annat ett intersektionellt perspektiv, specifikt genus och klass. Nedan kommer först en definition och diskussion kring perspektivet intersektionalitet som är det centrala teoretiska perspektivet i undersökningen. Därefter presenteras begrepp som är kopplade till detta perspektiv, eller som på något annat sätt bidrar till en förståelse av den problematik som ämnas granskas.

3.1 Intersektionalitet

Intersektionalitetsbegreppet är grundstommen i denna uppsats och fungerar som ett analysverktyg för att undersöka avfolkningsproblematiken. Det tillför nämligen ett brett perspektiv på makt och individers möjligheter i samhället. Genom att endast titta på en faktor, så som kön eller sexualitet så exkluderas många individer och det blir ett väldigt smalt analysredskap. Men genom att använda sig av ett intersektionellt perspektiv vid analyser så som denna så synliggörs fler aspekter som kan påverka individers möjligheter och makt i samhället. Intersektionalitet innebär att varje individs förutsättningar beror på en mängd olika faktorer, så som könsidentitet, sexualitet, funktionalitet, klass, religion och etnicitet. Det är i skärningspunkten av dessa olika faktorer som individen befinner sig i. Detta begrepp synliggör komplexiteten i maktstrukturerna och att det är problematiskt att endast belysa ett perspektiv då detta resulterar i en endimensionell analys som inte ser till helheten (Grzanka, 2014). Med detta sagt så menar Cathrine Wasshede (2010) dock på att detta inte behöver betyda att en analys utgår från så många av dessa faktorer som möjligt. Utan snarare att det intersektionella perspektivet är någonting som ständigt bör närvara och att det mer

handlar om ett helhetstänk. I och med att intersektionalitet klassificeras mer som ett teoretiskt perspektiv i denna uppsats så kommer begreppet endast att användas implicit i analysen, där istället de centrala maktperspektiven kommer att diskuteras mer direkt.

I denna undersökning kommer framförallt könsidentitet, klass och bakgrund att tas i hänsyn till, vilka kommer att diskuteras mer utförligt nedan. Självklart finns det en mängd andra faktorer som kan tänkas påverka individernas möjligheter och framtid men vissa av dess faktorer är svårare att inkorporera i en enkätundersökning och hade lämpat sig bättre i en mer kvalitativ materialinsamlingsmetod.

3.2 Symboliskt våld

För att förstå vissa aspekter av avfolkningsproblematiken så är makt en viktig beståndsdel i analysen. Teoretiker har genom åren arbetat fram olika sätt att förstå makt på vilket har resulterat i att det finns en mängd olika definitioner på detta begrepp. Det är viktigt att betrakta de olika definitionerna och utgå från den definition som är relevant utifrån det som ska undersökas eller diskuteras. I denna kontext finns det exempelvis en tydlig genusaspekt som behöver förstås utifrån teoretiska dimensioner. Dock saknar många av de större teoretikerna inom makt ett genusperspektiv, vilket gör att de i denna uppsats är irrelevanta. Istället kommer undersökningen att utgå från begreppet könsmaktsordning för att beskriva maktförhållandet som är kopplat till genus. Pierre Bourdieu (1999) är en teoretiker som diskuterar makt och kön utifrån ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. I sin text *Den manliga dominansen* ämnar han undersöka den patriarkala makten och dess existens genom historien (Torikka, 2002). För att beskriva denna makt som har funnits genom historien och som också är global använder sig Bourdieu av begreppet *symboliskt våld* som han i sin text beskriver som att det "[...] inrättas genom det gillande den dominerande nödvändigtvis ger den dominerande (och alltså dominansen) [...]" Eller, med andra ord, när de scheman han använder för att se och värdera sig själv och för att se och värdera de dominerande "[...]" (Bourdieu, 1999, s.49). Bourdieu har dock fått kritik för sitt användande av just begreppet *symboliskt våld*. Kritiken syftar särskilt på användandet av ordet våld och att det tillsammans med ordet symboliskt skulle innebära ett förminskande av det fysiska och sexuella våldet som faktiskt utförs av män mot kvinnor (Torikka, 2002). Bourdieu svarar emellertid på dessa kommentarer och förtydligar sin intention med begreppet. Användandet av ordet våld i denna kontext är i hans mening "[...] ett milt, omärkligt våld som offren inte ser och som huvudsakligen utövas på rent symbolisk väg, via kommunikation och kunskap, eller, närmare bestämt, via

misskännande, erkännande och i extremfallet känslor.” (Bourdieu, 1999, s. 11). Våldet som Bourdieu diskuterar bör därmed ses utifrån dess mening att förklara könsmaktsordningen och den konstanta reproduktionen av de maktsystem som verkar genom exempelvis tankemönster, språk och strukturer. (Haugaard, 2002)

3.3 Klassperspektiv

Klassperspektivet kan i denna kontext ta sig i uttryck på olika sätt. Klassperspektivet är, precis som makt, ett omdiskuterat område. Många stora teoretiker, däribland Guy Standing som använder sig av begreppet prekariatet, har utvecklat denna diskussion och det finns en mängd begrepp kopplat till klass som ämnar förklara samhällliga processer (Standing, 2014). Dock så används begreppet klass inte i samma utsträckning i dagens debatter, det har också spridits en konsensus kring att arbetarklassen inte finns på samma sätt längre (Sveriges radio P1 Tendens kortdokumentär, 2012, 11 mars). Men sett till den geografiska kontexten som uppsatsen utgår från så är klassbegreppet ytterst relevant. Dock finns det skäl till att använda en bredare förståelse för att inkludera ett bredare perspektiv och därmed fånga upp fler faktorer som kan tänkas påverka elevernas möjlighet till att flytta iväg eller inte.

Här är Bourdieu återigen av relevans, utifrån sitt begrepp *symboliskt kapital*. Inom detta begrepp så lägger han in ett antal olika dimensioner, så som ekonomiskt, socialt och kulturellt kapital. Detta innebär att det inte endast rör sig om ett rent ekonomiskt kapital, utan även andra faktorer som värdesätts. I och med dessa dimensioner så får även andra faktorer betydelse, så som socialt sammanhang och familjens kulturella kapital (Haugaard, 2002). Exempelvis kan föräldrarnas situation påverka barnens beslut till att stanna eller inte, dels utifrån en ekonomisk möjlighet i form av skyddsnet. Men i och med det breddade perspektivet som Bourdieu tillför så kan det även tänkas att andra faktorer vägs in i detta beslut eller icke-beslut.

3.4 Stad/landsbygd och *Norrland*

Ett annat maktperspektiv som inte är lika omdebatterat är relationen mellan landsbygd och stad. I denna uppsats är detta en viktig komponent då det är den ständiga reproduktionen av just detta perspektiv som hjälper till att hålla igång avfolkningsprocessen. Inledningsvis beskrevs olika utmaningar som uppstår i städerna och på landsbygden på grund av urbaniseringen. Det är tydligt att det ägnas relativt stor tid åt att diskutera de utmaningar som finns i de större städerna, både i media men även på den politiska nivån. Det är däremot sällan som de problem och utmaningar som

finns på landsbygden, eller i norra delen av Sverige, tas upp på dessa plattformar i samma utsträckning. När det talas om något annat än de större städerna så görs det ofta genom att syfta på *Norrland* som ett gemensamt begrepp för allt som finns norr om Stockholm. Dessutom är det sällan som det är någon från dessa ställen som själva får uttala sig i frågor som rör dem själva. Istället pratar någon annan om hur det är att bo i *Norrland* och vilka problem som finns där, ofta med ett antingen romantiserat synsätt på natur eller med en nedlåtande ton på landsbygden. Dessa perspektiv reproducerar maktförhållandet mellan stad och landsbygd och den sneda bild som finns av *Norrland* och de egenskaper och attribut som kopplas samman med denna konstruerade plats. (Tidholm, 2014)

Karin Jonsson är en av initiativtagarna bakom Facebook-sidan *Glesbygdsgirls* som är en plattform för kvinnor i glesbygden (Sveriges Radio P4 Jämtland, 2015, 12 november). I en intervju (ÖP, 2015) pratar hon dels om patriarkatet, hur männen styr samhällsdebatten och tar plats i de allra flesta forum. Men hon kopplar även samman detta förtryck med ett stad/landsbygdsperspektiv där hon säger att det finns en skillnad i hur det talas om dessa två geografiska platser. Exempelvis säger hon att det investeras i städerna medan lands- och glesbygden får bidrag. Genom poängteringen av denna skillnad i hur det talas om dessa platser så blir det tydligt att det egentligen inte handlar så mycket om faktiska geografiska platser, utan mer om konstruerade bilder som speglar ett underliggande maktförhållande. Samtidigt som detta maktförhållande reproduceras av just dessa typer av formuleringar. Med meningen ” Kvinnor i glesbygd är dubbelt förtryckta under mansnormen och storstadsnormen.” sammanfattar hon syftet med initiativet (ÖP, 2015).

3.5 Femininitets- och maskulinitetsdiskurser

Gällande begreppet diskurs så finns det ett antal teoretiker som tar sig an uppgiften att definiera det. I uppsatsen kommer Ernesto Laclau och Chantal Mouffes (Mouffe, 2013) diskussioner kring detta begrepp att stå i fokus. Denna förståelse av diskurs är poststrukturalistisk och de menar på att diskurserna i sig är meningsskapande och i ständig förändring då det inte kan ses vara en statisk enhet. Vidare innebär detta föränderliga sätt att det som skapas, det vill säga en betydelse, aldrig heller är bestämd, utan ständigt konstrueras om. Laclau och Mouffe kopplar ihop språk och meningsskapande och får i och med detta en definition på diskurs som en ständig skiftande betydelse.

Med hegemonisk diskurs menas den diskurs som är den största, eller den styrande inom en viss kontext. Detta kan exempelvis betyda att den natursynsdiskurs som just nu inom den akademiska världen är den styrande, är den hegemoniska diskursen. I samband med detta brukar det även talas om diskursiv kamp. För att en diskurs ska kunna bli den styrande, eller den hegemoniska, så krävs det en diskursiv kamp för att detta ska uppstå, där diskurser strider om detta. Genom denna process skapas en objektivitet inom diskursen, där denna oftast inte ifrågasätts utan normaliseras. På grund av dessa begrepp så belyses denna problematik, att det som tas för sanningar ofta har normaliserats genom exempelvis språket och därmed exkluderar andra perspektiv som aldrig tas i hänsyn till. (Mouffe, 2013, s. 210)

Begreppet diskurs kommer främst att användas i relation till femininitet och maskulinitet. Begreppet maskuliniteter har tillfört viktiga aspekter till den tidigare mansforskningen där Marie Nordberg (2004) beskriver det som att "Begreppet [maskulinitet/er] har gjort det möjligt att analysera normer och idékomplex som associeras med män "lös gjorda" från den manliga kroppen." (Nordberg, 2004, s.47). Det blir då en fråga om de femininitets- och maskulinitetsdiskurser som existerar i Västernorrland och hur de kan sättas i relation till avfolkning. Det är viktigt att förtydliga att det självklart kan innefatta en mängd olika maskulinitetsdiskurser som är accepterade men genom att endast undersöka den hegemoniska maskulinitetsdiskursen så blir det istället tydligt vilka typer av maskuliniteter som tillåts och vilka uttryck som är de vanligaste. Till detta är återigen makt starkt kopplat. Genom att en viss maskulinitetsdiskurs är den rådande så innebär detta att vissa andra diskurser och uttryck inte kommer att befinna sig utanför den rådande normen inom den specifika platsen. Detta kan innebära att vissa känner sig tvingade till att anpassa sig själva för att passa in i den rollen eller diskursen. I längden kan det även innebära att dessa diskurser exkluderar till den grad att vissa inte trivs i sin hemstad och känner att de vill flytta iväg för att de inte anser att de har ett givet sammanhang med personer som de kan känna igen sig i eller delar samma värderingar som de själva.

3.6 Empowerment och agency

Naila Kabeer (2005) skriver i en artikel om begreppen *empowerment* och *agency*. Enligt Kabeer så kan begreppet *empowerment* användas som ett sätt att förstå makt på. Det handlar om att ha möjlighet att göra ett val. Någon som är *disempowered* har på något sätt blivit nekade denna möjlighet att göra ett val. Detta kan handla om en mängd olika val, beroende om vilken situation som begreppet sätts i relation till. *Empowerment* används av Kabeer för att sedan beskriva den process genom vilken individen får möjligheten att göra ett val och exempelvis kunna påverka sin

livssituation. Enligt detta synsätt så kan en person ha mycket makt från början, och därmed valmöjligheter, men denne är inte *empowered* i och med att detta innebär att den någon gång varit i en *disempowered* situation. Begreppet *agency* kan dels ses utifrån en negativ, men även en positiv förståelse. Den negativa förståelsen av *agency* är att någon har makt *över* någon annan. Den positiva dimensionen av begreppet menar Kabeer (2005) ligger i att ha makt *att* göra eller förändra någonting.

4. Metod

Nedan kommer val av metoden för denna uppsats att diskuteras och motiveras. För att samla in det empiriska materialet som denna uppsats bygger på så genomfördes en digital enkätundersökning på gymnasieskolor i Västernorrlands län. Elever som studerar sista året på gymnasiet fick enkäten skickad till sin skolmail, tillsammans med en kort introduktion till undersökningen. Därefter bearbetades både det kvantitativa och det kvalitativa materialet. Den kvantitativa delen består av sammanställd statistik av elevernas svar. Det kvalitativa resultatet består av kommentarer som eleverna själva kunde fylla i för att förtydliga sitt svar eller lägga till egna reflektioner och bearbetades med hjälp av en idéanalys.

4.1 Enkätundersökning

Länken till enkäten skickades ut till rektorer och lärare på skolor i regionen, som i sin tur vidarebefordrade detta till eleverna som går tredje året på gymnasiet. I och med att enkäten görs anonymt via internet så finns inte samma problematik gällande etiska överväganden att ta hänsyn till. Dock är detta fortfarande en faktor, därmed gjordes beslutet att skicka ut enkäten till de som går sista året på gymnasiet och därmed är över 18 år. Detta beslut berodde även på att dessa individer med större sannolikhet tänker på framtiden och funderar över vad de vill göra i och med att de tar studenten någon månad från att enkäten genomfördes. Samtidigt så underlättades materialinsamlingen av att individerna fortfarande gick i skola då det var lättare att sprida en enkät.

Enkäten var digital och konstruerades i Google-drive med hjälp av de verktyg som fanns tillgängliga (se bilaga 1). Valet att göra en digitala enkät berodde framförallt på att det blev lättare i och med att enkäten var relativt lång och att det då hade blivit alltför många sidor att skicka till de skolor som ville delta. Men det gjorde även att det sparades tid då det hade tagit flera dagar för eleverna att få enkäten om den hade skickats. Med tanke på svarsfrekvensen kunde det dock ha varit mer strategiskt att inte använda en digital undersökning då det kan ha gjort att fler svarat om de fick ett papper direkt på skolan istället för en länk som kanske är enklare att glömma bort. Dock så skulle detta innebära mer jobb för lärare och eventuellt rektorer i och med att de skulle behöva samla in enkäterna och skicka tillbaka dessa. De allra flesta var redan från början väldigt skeptiska till att delta då flera rektorer menade på att det är en stressig period eller att de redan utfört flera enkätundersökningar på skolan under terminen. I och med att majoriteten av rektorerna och lärarna

var negativa till att delta från början så är det troligt att de inte hade varit mer positiva till att genomföra detta om det hade inneburit mer jobb för dem själva.

Även om detta är en kvantitativ metod för insamling av materialet så utformades enkäten så att de som fyllde i sina svar också kunde skriva egna kommentarer på nästintill alla frågor (se bilaga 1). Detta öppnade upp för en bredare materialinsamling av mer kvalitativ karaktär. Dessa kommentarer var givetvis inte heller obligatoriska utan var till för att kunna utveckla sitt svar eller ta upp någonting annat som inte fanns som svarsalternativ.

Conny Svenning (2003) beskriver enkätkonstruktionens olika steg. Först ska forskaren kortfattat skriva ner vilken information som ska samlas in, på detta sätt uppstår redan i detta steg en koppling mellan teori och det insamlade materialet. Utifrån detta kan en första skiss av enkäten utformas, denna skiss bör bearbetas och revideras tills all den information som forskaren vill få in täcks upp av frågorna. Vidare går han igenom diverse fallgropar som är viktiga att tänka på vid konstruktion av enkäter, exempelvis hur frågor bör formuleras för att inte leda in deltagarna för mycket på ett visst tankemönster. För att få en rät linje genom uppsatsen så följdes de steg som Svenning beskrev gällande enkätkonstruktion. Detta innebär att de begrepp som presenterades ovan inkorporerades i enkäten, och omformulerades för att komma bort från de akademiska formuleringarna. Vissa frågor är ställda mer direkt utifrån teorin, medan andra har en mer underliggande koppling.

Kvantitativa undersökningar så som genomförandet av en enkät kritiseras ofta av forskare inom de samhällsvetenskapliga forskningsområdena. Detta har till stor del att göra med att denna typ av metod kopplas samman med ett positivistiskt epistemologiskt antagande. Sammankopplingen av kvantitativa metoder och ett positivistiskt synsätt görs ofta reflexmässigt och är inte helt korrekt. De som försvarar dessa typer av metoder menar på att en kvalitativ insamlingsmetod utan en teoretisk reflektion för att analysera materialet kan i lika hög grad vara positivistisk som en kvantitativ metod. (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2010, s. 23-26)

Syftet med uppsatsen är att undersöka varför ett visst fenomen, avfolkning, har uppstått och vad som kan ligga till grund för detta. Utifrån problemformuleringen så är en enkätundersökning ett ytterst lämpligt metodval. Detta ger en bredare grund att sedan bygga en analys utifrån, och det är möjligt att dra generella slutsatser utifrån detta. Hade syftet varit att reda på vissa personers erfarenheter och upplevelser av exempelvis urbanisering så hade en kvalitativ semi-strukturerad intervju varit ett annat möjligt val av metod för insamling av empiriskt material.

Det empiriska materialet i denna uppsats blev relativt tunn då endast 18 elever deltog i enkätundersökningen. Detta gör att det inte går att se resultatet som ett statistiskt säkert underlag för hur alla ungdomar i Västernorrland skulle svara på frågorna. Trots detta är så dessa 18 svar en tillräcklig grund för att kunna använda i en analys och för att diskutera kring problemen ur mer generella termer. Deras svar eller icke-svar står därmed för denna grupp och det kvantitativa samt det kvalitativa materialet kommer att analyseras med detta i utgångspunkt.

4.2 Analys av enkäten

Vid behandlingen av statistiskt empiriskt material så finns det ett antal centrala begrepp som är viktiga att definiera. Det är genom *datamatrixen* som den annars komplexa verkligheten förenklas och sammanfattas i en tvådimensionell tabell. De objekt som undersöktes benämns i denna kontext som *analysenheter* medan *variabler* är egenskaper hos *analysenheterna*. Vid analysen sammanställs dessa *variabler* och antar då ett visst värde, *variabelvärde*. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2004)

Det finns ett antal olika analytiska verktyg som används för att sammanställa statistik, exempelvis den *univariata* analysen där enklare tabeller brukar användas, så som frekvenstabeller. Vid *bivariata* analyser så används två variabler samtidigt för att analysera ett eventuellt samband mellan dessa båda. Nästa steg benämns *multivariat* analys där tre eller fler variabler används för att studera det insamlade materialet. Ofta ger detta en mer rättvis bild av verkligheten då ett större perspektiv räknas in i analysen. Dock är det fortfarande viktigt att poängtera att även om en *multivariat* analys inkluderar fler faktorer så syns endast de faktorer som forskaren frågat efter i sin undersökning (Körner & Wahlgren, 2005). I följande uppsats används den *univariata* analysen men majoriteten av de tabeller som presenteras under resultat nedan är *bivariata*

Vid analys av statistiskt material är det vanligt att använda SPSS eller liknande program för att sammanställa svaren och skapa diagram utifrån det programmets inbyggda ekvationer. Exempelvis så används kvartilavstånd för att undersöka spridningen kring *medianen*. Här bildas fyra lika stora grupper Q1-4. Det går även att räkna ut standardavvikelsen genom dessa typer av program, vilket visar spridningen kring *medelvärde*. Dessa uträkningar har dock inte utförts i denna studie då materialet inte är stort nog för att resultatet från exempelvis en uträkning av standardavvikelse skulle vara tillräckligt givande. Det skulle självfallet visa hur ett visst *variabelvärdes* spridning kring medelvärdet såg ut, men detta är information som är möjlig att själv förstå genom att endast

undersöka materialet och deltagarnas svar. Genom verktyget Google-spreadsheet så fanns det möjlighet att sammanställa all data i likhet med vad som skulle kunna åstadkommas i SPSS. Utifrån detta program sammanställdes statistiken och de diagram som i denna uppsats var av användning genomfördes (Djurfeldt, Larsson & Stjärnhagen, 2010). De *bivariata* tabellerna konstruerades genom de tabellfunktioner som Word erhåller. Detta kunde enkelt genomföras genom att studera de olika deltagarnas svar utifrån de två variabler som ämnades föras samman i varje enskild tabell.

De tabeller och diagram som presenteras nedan visar det sammanställda värdet i antal, inte i procentenheter. Detta val gjordes då procent främst används när det blir högre tal för att göra resultatet tydligare. I relation till denna uppsats så blir det tydligare att läsa av resultatet med det sammanlagda värdet i antalet av en *variabel*. (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2004)

4.3 Idéanalys

Denna analysmetod som beskrivs ovan har använts för att sammanställa och analysera den statistik som kommit in. Men i och med att enkäten konstruerades så att deltagarna själva kunde fylla i egna kommentarer under flera av frågorna så behövdes en separat analysmetod till detta. I och med att textmaterialet inte var så stort så gjordes beslutet att en enklare form av analys skulle användas, istället för exempelvis en diskursanalys. Den typ av textanalys som har använts i uppsatsen är idéanalys då denna fyllde störst funktion och vars syfte går i linje med uppsatsen som helhet. Det finns flera olika inriktningar av idéanalys, där undersökningens karaktär och syfte påverkar vilken inriktning som bör väljas. I detta fall används en inriktning som förklaras av Göran Bergström och Kristina Boréus (2005) som är anpassad till att bland annat analysera utifrån en grupp eller aktörs perspektiv. I denna kontext passar metoden väl in då en del av syftet med analysen är att undersöka inneboende idéer och föreställningar om exempelvis vilka som flyttar iväg eller vilka som stannar kvar. Deltagarna passar även in i beskrivningen i analysmetoden, då de kan ses som en grupp i och med att de är i samma ålder och även om de bor i olika städer och pluggar på olika program så är de utifrån undersökningens syfte en grupp.

Nedan kommer resultatet av enkäten att presenteras, där det kvantitativa resultatet skiljs från det kvalitativa för att skapa en så tydlig bild som möjligt av det insamlade materialet. De kommentarer som eleverna har skrivit är tagna direkt från deras egna enkätsvar, vilket innebär att vissa syftnings- eller stavfel är kvar i det empiriska resultatet. Detta val gjordes för att bibehålla deltagarnas egna röster då det kan vara problematiskt att gå in och justera direkta citat som i detta fall. Senare i

analysen kommer de relevanta kommentarerna att delas upp i fyra teman för att skapa en bättre struktur på arbetet. Tillsammans med kommentarerna kopplades även statistiken ihop med dessa olika teman, för att på detta sätt skapa en gemensam analys av det insamlade materialet. Här sammanflätas de olika delarna av uppsatsen då det empiriska materialet analyserades utifrån det teoretiska ramverket. Utifrån den redan uppbyggda teorin kunde analysen tydligt delas in i dessa fyra teman. Metoden för uppsatsen kan framförallt ses som deduktiv då det teoretiska ramverket var startpunkten och bekräftelsen av denna skedde genom hypoteser och senare materialinsamlingen (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud, 2004, s.38-43). Indelningen av analysen är även logiskt sett utifrån de två frågeställningarna som uppsatsen utgår från. Först genomfördes en uppdelningen mellan yttre och inre faktorer som påverkar ungdomarnas beslut till att flytta iväg. Därefter har de inre faktorerna delats upp utifrån det teoretiska ramverket, för att besvara den andra frågeställningen. Dessa faktorer är av en annan karaktär där deras beslut att stanna eller flytta kopplas samman med begrepp så som intersektionalitet och makt. Här handlar det framförallt om ett klass- och genusperspektiv. Det är dock viktigt att poängtera att dessa olika teman i stor grad hänger ihop och påverkar varandra. Det sista temat som analyserades var maktförhållandet mellan stad och landsbygd som är den avslutande delen i analysen då detta maktperspektiv är något som präglar hela uppsatsen. De olika temana för analysen är:

- Yttre faktorer: *Idén om utbildning och bättre jobb*
- Klassperspektiv: *Idén om att kunna flytta iväg, eller kunna stanna kvar*
- Genus: *Idén om kvinnorna på landsbygden*
- Maktförhållandet stad/landsbygd: *Idén om den utdöende orten*

5. Resultat

I och med att vissa skolor inte ville delta i undersökningen så blev den geografiska spridningen något ojämn mellan de olika kommunerna. Ingen från varken Sollefteå, Timrå eller Örnsköldsvik deltog i undersökningen. Timrå deltog men lade endast upp enkäten på en läroplattform då rektorn inte ville skicka ut länken till elevernas mailadresser. Sollefteå och Örnsköldsvik deltog inte alls, i dessa fall sa rektorerna att det inte fanns tid eller intresse för detta. Kramfors är den kommun som flest deltagare kommer från, med nio elever som svarade. Fem av deltagarna var från Ånge, tre från Härnösand och en var från Sundsvall. Totalt var det med andra ord 18 elever som deltog i undersökningen (se bilaga 2, tabell 1.1). Trots att alla elever som gick tredje året på dessa tre skolor fick enkäten skickad till sig så var svarsfrekvensen väldigt låg. Detta gör att underlaget för uppsatsen inte blir lika starkt och det blir svårare att dra generella slutsatser genom att endast titta på det statistiska resultatet. Istället får det empiriska materialet fungera som en indikator på hur just denna grupp av elever tänker kring sin framtid och sina möjligheter. Nedan presenteras det empiriska material som inhämtats genom enkätundersökningen. Den första delen beskriver det statistiska resultatet, vilket inkluderar tabeller och diagram med kortare tillhörande texter för att beskriva innehållet. Därefter presenteras det kvalitativa resultatet från kommentarerna som deltagarna själva kunde fylla i efter de frågor som hade utrymme för ett reflekterande svar.

5.1 Kvantitativt resultat

En av frågorna i undersökningen löd: *Vill du flytta iväg efter gymnasiet?* På denna fråga svarade fem av eleverna *Ja, till en större stad*, två av eleverna sa *Ja, till en annan stad inom Västernorrland*, två svarade *Ja, helst utomlands*, två svarade *Nej jag vill stanna i min nuvarande stad*. De återstående sju av deltagarna svarade att de inte visste vad de ville göra. (se bilaga 2, tabell 1.2) Gällande just denna fråga var det relativt stor andel som inte visste vad de ville göra. Detta är intressant utifrån att de som deltog skulle ta studenten inom kort, men att de ändå inte vet om de skulle vilja flytta eller stanna kvar.

För att undersöka hur deltagarna såg på jobbmöjligheter i sin hemstad så ställdes frågan *Är det lätt att få jobb i den stad du bor i nu?* På detta svarade nio stycken, vilket motsvarar 50 %, av deltagarna, att de inte hade någon uppfattning om detta. Endast en svarade att det är lätt att få jobb medan åtta, cirka 44 %, sa att det var svårt att få jobb i staden. (se bilaga 2, tabell 1.3)

En av frågorna i enkäten gällde huruvida eleverna kände att de hade en framtid i den stad som de bodde i för tillfället. När detta sammanställdes visade det sig att fem stycken svarade ja, medan nio svarade nej på denna fråga. Detta innebär att 50 % kände att de inte hade en framtid eller möjligheter till att utvecklas i sin hemstad. Att siffran är så pass hög kan bero på ett flertal orsaker men här är inte de bakomliggande faktorerna det viktigaste, utan det centrala är att hälften av de som svarade upplever att de inte har en framtid i sin nuvarande stad. (se bilaga 2, tabell 1.4)

För att få en tydlig bild av resultatet så kommer några tabeller att presenteras nedan. Dessa är *univariata* analyser av materialet, det vill säga endast sammanställd statistik på svarsfrekvenserna i olika frågor som är relevant för uppsatsen.

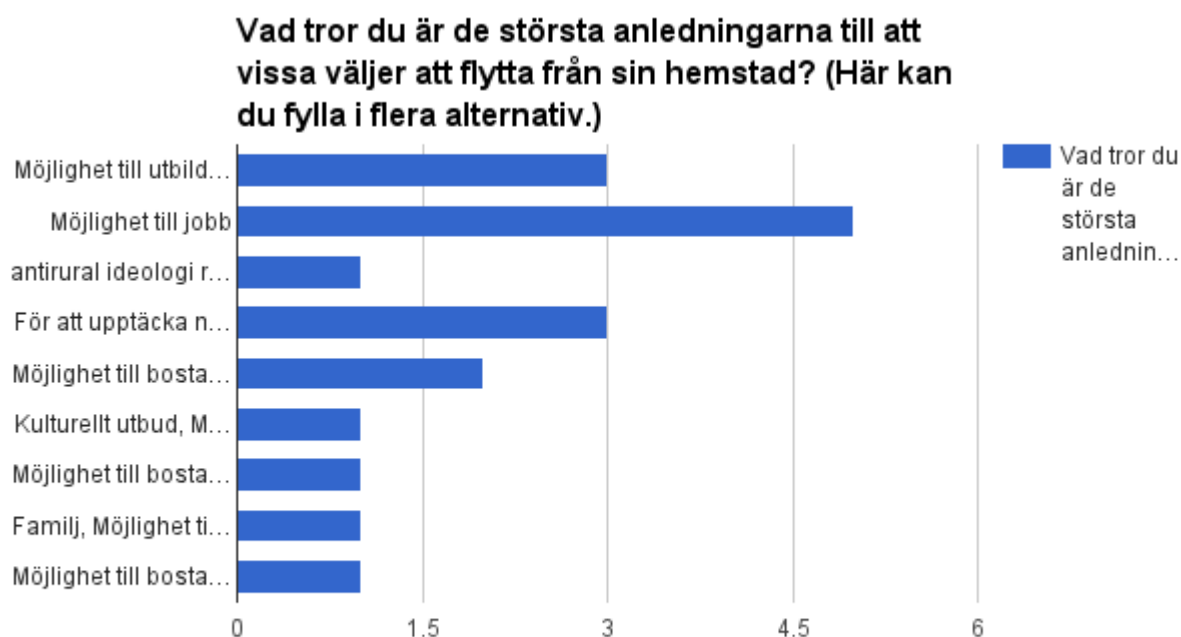
I tabell 2.1 har svaren på frågan *Vilka är de huvudsakliga anledningarna till varför du vill stanna kvar eller flytta iväg?* sammanställts. Här syns det vilka faktorer som spelar störst roll i deltagarnas beslut i att stanna eller flytta. Deltagarna kunde även fylla i egna alternativ i en ruta för kommentarer nedanför frågan, vilka kommer att redogöras för nedan. I denna tabell är det tydligt att *Möjlighet till utbildning*, *Hobby/fritidsaktivitet* samt *Familj eller släkt* är de alternativ som flest valde. Inga av de övriga alternativen sticker ut från mängden, även om det är viktigt att poängtera att alla alternativ som listades som möjliga svarsalternativ valdes av åtminstone en person.

Tabell 2.1 - Anledningar till varför eleverna vill flytta eller stanna



Tabell 2.2 visar på en spridning av svar, dock så finns det tydliga indikationer på att både möjlighet till jobb och utbildning är de vanligare svaren på varför de tror att andra väljer att flytta iväg. Här är även svaret *För att upptäcka något nytt* ett av de vanligare anledningarna till varför vissa väljer att flytta från sin hemstad.

Tabell 2.2 - Möjliga anledningar till varför vissa väljer att flytta



På frågan *Vad tror du är de största anledningarna till varför vissa väljer att stanna i sin hemstad?* så svarade majoriteten att detta berodde på *Familj*. Vidare var det en relativt jämn spridning av svar på de andra alternativen men svarsalternativet *Familj* var det enda svaret som flera av deltagarna hade valt. (bilaga 2, tabell 2.3)

Dessa tabeller som redogjordes för ovan är *univariata* analyser som sammanställdes direkt i det program som användes för att skapa enkäten. De visar med andra ord endast deltagarnas svar i sammanställda staplar. De tabeller som redovisas nedan är *bivariata* analyser, vilket innebär att *datamatrixen* består av *variabelvärden* utifrån två olika variabler. En *variabel*, som exempelvis kön presenteras i den lodräta kolumnen till vänster. Raden längst upp har ett annat värde, exempelvis antalet personer som vill flytta iväg respektive stanna kvar. I och med den *bivariata* analysen så går det att undersöka huruvida det finns ett samband mellan olika variabler, som till en första anblick

inte framstår lika tydligt. Detta öppnar upp för en djupare förståelse och en inte lika endimensionell bild av hur deltagarna resonerar kring sin framtid. Här är det framförallt variablerna kön och föräldrarnas utbildningsnivå som ställs i relation till ett olika frågor som är av intresse för analysen.

I diagram 3.1 så har sambandet mellan variablerna kön och deras svar på frågan om de vill flytta iväg eller inte analyserats. I den lodräta kolumnen till vänster i *datamatrixen* visas kön, medan raden längst upp visar hur de har svarat på frågan. De kunde välja på svaren: *Nej, jag vill stanna i min nuvarande stad, Ja jag vill flytta till en stad inom Västernorrland, Ja jag vill flytta till en större stad, Ja jag vill helst flytta utomlands* eller *Jag vet inte*. I diagram 3.1 har de vågräta rubrikerna *Nej, jag vill stanna i min nuvarande stad* och *Ja, jag vill flytta till en stad inom Västernorrland* sammanställts. Detsamma med svaren *Ja, till en större stad* och *Ja, helst utomlands* slagits ihop. Detta gjordes för att få en mer samlad bild av hur eleverna resonerar kring sin framtid, om de vill stanna i eller flytta från Västernorrland. Diagrammet visar att det är fler kvinnor som vill stanna i länet, medan det är lika många som vill flytta, samt att det framförallt är män som inte vet vad de vill göra.

Diagram 3.1 - Om eleverna vill flytta eller inte, sett utifrån kön

Kön \	Totalt	Nej	Ja	Vet ej
Man	8	1	3	4
Kvinna	8	3	3	2
Annat	2	--	1	1
Totalt	18	4	7	7

I diagram 3.2 har samma fråga som ovan använts, det vill säga om de vill flytta eller stanna i sin hemstad. Denna har sedan ställt i relation till deltagarnas bakgrund. I den lodräta kolumnen till vänster i *datamatrixen* visas statistiken för hur många av elevernas föräldrar som har en eftergymnasial utbildning. Det som framförallt är intressant att poängtera i denna sammanställning är att det är lika många från de båda grupperna som säger att de vill stanna kvar i länet. Detta innebär att det procentuellt är fler som vill stanna kvar vars föräldrar inte har en eftergymnasial utbildning.

Diagram 3.2 - Om eleverna vill flytta eller inte, sett utifrån föräldrarnas utbildningsnivå

	Totalt	Nej	Ja	Vet ej
Eftergymnasial utbildning?				
Ja	10	2	4	4
Nej	4	2	1	1
Vet ej	4	--	2	2
Totalt	18	4	7	7

En av frågorna i enkäten gällde huruvida deltagarna kände förväntningar från andra att flytta från sin nuvarande stad efter gymnasiet. I diagram 3.3 har denna fråga undersökt utifrån föräldrarnas utbildningsnivå. Den vågräta rubriken avhandlar med andra ord huruvida de känner förväntningar på att flytta iväg. Det som framförallt är intressant i diagrammet är att det endast är en person som svarat att de inte har någon uppfattning i frågan, medan det på de allra flesta frågor är ett mycket större antal som svarade *Vet ej* eller *Ingen uppfattning*.

Diagram 3.3 - Om eleverna känner förväntningar på andra att flytta, sett utifrån föräldrarnas utbildningsnivå

	Totalt	Ja	Nej	Ingen uppfattning
Eftergymnasial utbildning?				
Ja	10	4	6	--
Nej	4	2	2	--
Vet ej	4	1	2	1
Totalt	18	7	10	1

Gällande diagram 3.4 nedan så visar den deltagarnas svar på frågan om huruvida de kände förväntningar på att flytta, precis som diagrammet ovan gjorde. Men i detta fall så har sambandet i förhållande till *variabeln* kön undersökts. Diagrammet visar inga kritiska skillnader, dock så finns det en indikation på det är vanligare bland män att inte känna förväntningar, detsamma gäller för de deltagare som identifierade sig som annat än man eller kvinna.

Diagram 3.4 - Om eleverna känner förväntningar på andra att flytta, sett utifrån kön

Kön	Total	Ja	Nej	Ingen uppfattning
Man	8	3	5	--
Kvinna	8	4	3	1
Annat	2	--	2	--
Totalt	18	7	10	1

I diagram 3.5 visas huruvida deltagarna känner att de hör hemma i sin nuvarande stad, baserat på kön. Detta diagram visar att det är lika många män som kvinnor som känner att de hör hemma i sin stad. De två viktigaste punkterna i diagrammet är dock att det bara var männen som svarade att de inte hade någon uppfattning om detta. Samt att det i denna grupp är fler kvinnor än män som känner att de *inte* hör hemma i sin hemstad.

Diagram 3.5 - Om eleverna känner att de hör hemma i sin stad, sett utifrån kön

Kön	Totalt	Ja	Nej	Ingen uppfattning
Man	8	5	1	2
Kvinna	8	5	3	--
Annat	2	1	1	--
Totalt	18	11	5	2

Nedanstående diagram visar hur eleverna svarade på frågan om de kände att de hade en framtid i sin hemstad eller inte, sett utifrån kön. Här så blev det ett bortfall på grund av att en deltagare hade fyllt i alla de tre olika alternativen, vilket innebär att det endast finns 17 *valid* svar i diagrammet 3.6. Diagrammet visar, likt ovanstående, att när de gäller hur många som känner att de har en framtid så är detta lika mellan kvinnor och män. Dock är det ytterst tydligt att bland de som ansåg att de *inte* har någon framtid i länet så är gruppen kvinnor överrepresenterad. Gruppen män var istället överrepresenterad när det gällde de som svarade att de inte hade någon uppfattning om detta.

Diagram 3.6 - Huruvida eleverna kände att de hade en framtid i sin stad, sett utifrån kön

Kön	Totalt	Ja	Nej	Ingen uppfattning
Man	8	2	2	4
Kvinna	8	2	5	1
Annat	1	--	1	--
Totalt	17	4	8	5

Det sista diagrammet visar hur många som upplever att det finns någon form av skillnad mellan personer som stannar kvar i sin hemstad och de som flyttar iväg. På denna fråga blev det återigen ett bortfall då en person inte fyllde i något svar alls, vilket ger det totala antalet till 17 *valid* svar. Det som är intressant att titta på gällande denna fråga är att ingen man tyckte att det fanns någon skillnad på dessa personer, samtidigt som de som fyllde i *Ingen uppfattning* var relativt många. Två kvinnor och två av de personer som fyllde i annat kön än man eller kvinna svarade *Ja* på frågan. Denna statistik visar dock endast om de tycker att det finns någon skillnad eller inte, inte vad de lägger in för värdering i detta, om det är en negativ eller positiv uppfattning.

Diagram 3.7 - Huruvida eleverna kände att det finns någon skillnad mellan personer som stannar kvar eller flyttar, sett utifrån kön

Kön	Totalt	Ja	Nej	Ingen uppfattning
Man	7	--	2	5
Kvinna	8	2	5	1
Annat	2	2	--	--
Totalt	17	4	7	6

I diagrammen 3.1-3.7 så indikerar flera av dem, med varierande styrka, på samband mellan de två variablerna som analyserats i respektive diagram. Exempelvis så påvisades ett starkt samband mellan kön och upplevelsen av att inte ha någon framtid i sin hemstad. Vidare var det även tydligt att fler personer vars föräldrar inte hade en eftergymnasial utbildning kände att de ville stanna kvar i länet. Dock är det viktigt att poängtera att även om det kan tyckas finnas ett tydligt samband mellan de olika variablerna så är det dock av betydelse att diskutera kring kausaliteten av detta samband.

Även om ett samband mellan två variabler kan påvisas i en *bivariat* analys så behöver inte detta innebära att dessa variabler beror på varandra.

5.2 Kvalitativt resultat

Nedan presenteras de kommentarer som eleverna själva kunde fylla i under vissa frågor för att utveckla eller förtydliga sina svar. Vissa kommentarer har inte tagits med i denna presentation, utan endast de av relevans. Kommentarer som inte fyllde något syfte så som: *Vet ej*, eller liknande svar togs därmed bort. Frågan står först i kursiverad text och därefter den kommentar eller kommentarer som är väsentliga för uppsatsen och i analysen.

Vilka är de huvudsakliga anledningarna till varför du vill stanna kvar eller flytta iväg. (Här kan du fylla i flera alternativ.) Egna kommentarer på ovanstående fråga:

- Vill flytta mest för att där jag bor finns varken möjlighet till jobb eller utbildning, men vill flytta även för att jag vill se och uppleva något nytt (*kvinna*)

Vad tycker du är viktigt att ha i en stad som du bor i? (Här kan du fylla i flera alternativ.) Egna kommentarer på ovanstående fråga:

- främsta anledningen till att jag inte vill bo kvar är för att här finns inga jobb (*kvinna*)

Känner du att andra förväntar sig att du ska flytta iväg till en annan stad? Om du svarade Ja på ovanstående fråga, vänligen utveckla. Vilka förväntar sig detta av dig? Påverkar det dig?

- För jag har berättat det för folk, och för att jag bodde utomlands förut och ska flytta tillbaka till min pappa (*kvinna*)
- Mina föräldrar vill inte att jag ska stanna här för Härnösand håller på att dö ut. det påverkar inte mitt svar för jag vill flytta sj. (*kvinna*)
- Om man ska plugga vidare så måste man pendla eller flytta (*man*)
- För att de vet att det inte finns jobb, bostad eller utbildning där jag bor nu. Känner dock ingen press att flytta så fort som möjligt. Min omgivning är medveten om att det inte finns någon framtid för mig i denna stad, åtminstone inte den närmaste tiden (*kvinna*)

Finns det någon skillnad mellan personer som stannar kvar i sin hemstad och de som flyttar? Om du svarade Ja på ovanstående fråga, vänligen utveckla. Vad anser du är de största skillnaderna mellan dessa personer?

- det är en klassfråga, de som flyttar är oftast tillhörande av högre klasser madans de som stanna mestadels är proletära (*annan könsidentitet än kvinna eller man*)
- De som flyttar är mer öppna för förändring och har ett mer öppet sinne (*kvinna*)
- Om de som stannar kvar i just min stad har jag den (förmodligen inte rättvisa) uppfattningen att de som stannar kvar här gör det för att de misslyckats med skolan, för att de fick barn väldigt tidigt eller för att de är lata och inkompetenta. Känner också att de är ganska tråkiga, eftersom jag inte anser att det finns något i min stad för min generation. De som flyttar härifrån känner jag är mer realistiska. Om de flyttar tillbaka vid typ 35 + års ålder är en annan sak, unga vuxna tror jag inte frivilligt skulle stanna kvar här (*kvinna*)

Har alla samma möjlighet att flytta från sin hemstad? Utveckla gärna ditt svar här.

- Åter igen en klassfråga (*annan könsidentitet än kvinna eller man*)
- Alla kanske inte har så passa bra ekonomi så att dom kan flytta (*man*)
- Funktionsnedsättning, bostad etc (*kvinna*)
- alla har möjlighet att flytta, dock kanske inte samma möjligheter att flytta till en storstad, då det ofta krävs kontakter för att få bostad. men flytta kan innebära att man bara flyttar till grannstaden, och det tror jag alla kan göra om de vill. (*kvinna*)
- Alla har inte lika möjlighet med boende, pengar och jobb. (*kvinna*)

Tror du att det är fler unga kvinnor än unga män som flyttar från sin hemstad i Västernorrland? Vänligen utveckla ditt svar här. Om Ja/Nej, varför tror du detta?

- Kvinnor brukar vara mera öppen för nya möjligheter (*kvinna*)
- Kvinnor söker sig i större grad till högre utbildningar än men. (*kvinna*)
- Tror inte det är någon skillnad mellan könen (*kvinna*)

Undersökningar visar att det är fler unga kvinnor än unga män som flyttar från Västernorrland. Vad tror du att detta kan bero på?

- taktiker för urbanisering genom att spegla landsbyggden som regressiv och utbildad finns mer manliga jobb i Ånge (*annan könsidentitet än kvinna eller man*)
- Kvinnor vill inte sitta fast på samma ställe i hela sitt lvi (*kvinna*)
- Intresse för studier (*man*)
- Ont om jobbtillfällen (*kvinna*)
- Högre utbildning (*kvinna*)
- kanske vill de i större utsträckning utbilda sig vidare (*kvinna*)
- kanske för att stereotypiskt går killar något som resulterar i ett jobb efter gymnasiet medan kvinnor måste utbilda sig senare för att få ett jobb. (*kvinna*)

Många av dessa kommentarer fokuserar på möjligheter till jobb eller utbildning som en faktor till varför de vill flytta iväg. Det kvalitativa resultatet är utifrån detta samstämmigt med det kvantitativa. Vidare så kan det utläsas en ytterst tydlig vilja och uppfattning bland dessa elever. De uttalar sig bestämt kring sin hemstad och vad som är möjligt eller inte där. Ingen nämner vilken typ av utbildning eller jobb de vill ha, utan bara det att det inte finns något utbud i Västernorrland. Endast en person gick in något närmare gällande vilka jobb som finns, då med kommentaren ” [...] finns mer manliga jobb i Ånge”. Detta ger intrycket att det inte finns några som helst jobb eller utbildningar i länet. Även om så inte är fallet så är det värt att anmärka på att den uppfattningen är så allmän bland de som svarade och så tydligt markerad. Det är även intressant att fundera kring vad denna uppfattning härstammar från och hur den reproduceras.

6. Analys

I följande avsnitt analyseras det empiriska materialet utifrån det teoretiska ramverket som uppsatsen grundar sig i. Detta sker genom en idéanalys där fyra teman har identifierats, vilka är:

- Yttre faktorer: *Idén om utbildning och bättre jobb*
- Klassperspektiv: *Idén om att kunna flytta iväg, eller kunna stanna kvar*
- Genus: *Idén om kvinnorna på landsbygden*
- Maktförhållandet stad/landsbygd: *Idén om den utdöende orten*

Denna indelning diskuterades utförligt i metoden och grundar sig dels i uppsatsen syfte, det teoretiska ramverket samt det empiriska materialet, både det kvalitativa och det kvantitativa.

6.1 Yttre faktorer: *Idén om utbildning och bättre jobb*

Detta första tema kretsar kring de yttre faktorerna till varför eleverna antingen vill stanna kvar i sin nuvarande stad eller varför de vill flytta därifrån. Under resultatet så redovisades diagram som visade på vad deltagarna hade svarat när de blev tillfrågade om vad de baserade sina beslut på. Bortsett från de deltagare som inte visste vad de ville göra efter gymnasiet så svarade majoriteten att de ville flytta från sin hemstad eller från Västernorrland. Endast fyra av de arton som svarade sa att de ville stanna kvar i sin hemstad. Detta är inte något förvånande, utan går i linje med och bekräftar den statistik som flera andra undersökningar, bland annat Boströms (2016) artikel, säger. Gällande de största anledningarna till varför de vill flytta, eller varför de tror att andra flyttar, är det tydligt att möjligheter till jobb och utbildning är de största anledningarna. Detta stämmer både gällande det kvantitativa och det kvalitativa materialet. Av de som svarade på denna fråga så var det endast ett fåtal som valde alternativet *För att upptäcka något nytt* (se tabell 2.1 samt 2.2). Att utbildning och arbete är en stor faktor till varför så många väljer att lämna Västernorrland är kanske inte ett resultat som är förvånande. Dock är det intressant att detta är ett så tydligt mönster, och att det kommer från relativt unga personer. De allra flesta skulle, endast några veckor efter att de svarat på enkäten, avsluta sin gymnasieutbildning och att de redan då tänker på högre utbildning och arbetsmöjligheter i sådan utsträckning är intressant. Gällande just arbetsmöjligheter så kan det läsas in att det är vissa typer av arbeten som efterfrågas av de som vill flytta till en större stad. Eventuellt jobb inom nyare sektorer, så som IKT, eller andra typer av jobb som har en annan prestige kopplat till sig än de som uppfattas finns i Västernorrland. Oberoende om övertygelsen om vilka jobb som finns tillgängliga i

länet stämmer eller inte så är det tydligt att detta är någonting som starkt påverkar ungdomars val att flytta mer än exempelvis en nyfikenhet på någonting nytt eller viljan att upptäcka en storstadsmiljö. Detta kan självklart innebära att just denna grupp som deltog var speciellt inställd på karriär och där ett prestigefyllt jobb var viktigt för dem. Här kan resultatet påverkas av att alla de som deltog i undersökningen läste på program som var högskoleförberedande (se bilaga 2, tabell 1.5). Detta resultat blir intressant utifrån vad som är viktigt för dessa ungdomar, och eventuellt någonting som präglar den generationen. I inledningsfasen av detta arbete så fanns en löst formulerad hypotes om att många av de som ville flytta iväg gjorde detta på grund av att de ville uppleva någonting nytt. Men resultaten från enkäten backar inte upp denna hypotes särskilt starkt, tendenserna finns men det är inget tydligt mönster. Det är dock mycket möjligt att i svaren finns en underliggande uppfattning om att de möjligheter till jobb och karriär som finns i Västernorrland inte är tillräckliga eller inom fel sektorer. Men samtidigt är det intressant att se utifrån ett större perspektiv, utifrån att denna generation är präglad av en tid där ekonomin har varit instabil under en längre tid, inte bara i länet utan även på ett globalt plan. Det är möjligt att det finns en annan medvetenhet bland dessa ungdomar än vad det funnits tidigare och att de relativt tidigt söker en trygghet i en bra utbildning och arbeten som kan leda till en karriär.

Detta resultat förklarar en stor del av avfolkningsprocessen och de centrala anledningarna till varför dessa elever väljer att flytta iväg. Men slutsatsen förklarar inte snedfördelningen mellan män och kvinnor gällande avfolkningen. Innebär detta att det är vanliga bland unga kvinnor att vilja utbilda sig och skaffa andra typer av jobb än de som uppfattas finns i Västernorrland? Detta är kommer att diskuteras mer utförligt längre ned i analysen, under tema 3, Genus: *Idén om kvinnorna på landsbygden*.

Bland de svar som eleverna fyllde i finns det en väldigt tydlig uppfattning om vad som finns och vad som är möjligt i länet. Med formuleringar som

”där jag bor finns varken möjlighet till jobb eller utbildning”

”här finns inga jobb”

”Mina föräldrar vill inte att jag ska stanna här för Härnösand håller på att dö ut”

”Om man ska plugga vidare så måste man pendla eller flytta”

”För att de vet att det inte finns jobb, bostad eller utbildning där jag bor nu. [...] Min omgivning är medveten om att det inte finns någon framtid för mig i denna stad, åtminstone inte den närmaste tiden”.

Dessa formuleringar är tydliga och det finns inte något tvivel om att de *måste* flytta för att exempelvis jobba eller utbilda sig. Det handlar med andra ord inte om att flytta för någon specifik utbildning eller ett visst jobb, utan det grundar sig i en tydlig uppfattning om att de måste flytta för att göra allt detta. Det är dock intressant att undersöka huruvida denna bild är korrekt eller inte, en av de som svarade sa att personens föräldrar säger att staden de bor i ”håller på att dö ut”. Detta signalerar att en stor faktor till avfolkningen kan bero på hur det talas om länet och de möjligheter som finns där. Hur människor pratar om Västernorrland påverkar den generella bilden av stället, för att återkopplat till Laclau och Mouffes (2013) definition på diskurs där språket är en viktig del av reproduktionen av denna. Genom att de som bor i dessa kommuner pratar om detta ställe på ett visst sätt, så som kommentaren ovan visar, så skapar detta en bild av städerna, som i invånarnas ögon är sann, men som de själva också reproducerar. Synen på landsbygden och reproduktionen av detta maktförhållande är något som kommer att diskuteras utförligare under tema 4, Maktförhållandet stad/landsbygd: *Idén om den utdöende orten*.

6.2 Klassperspektiv: *Idén om att kunna flytta iväg, eller kunna stanna kvar*

I detta avsnitt kommer klassperspektivet att diskuteras utifrån Bourdieus (1999) tankar kring *symboliskt kapital*. Detta är med andra ord en av de inre faktorerna till avfolkning av Västernorrland, där en del av det intersektionella perspektivet analyseras. Här kretsar diskussionen främst kring vilka som har möjlighet att flytta eller inte.

I denna undersökning fanns det inte möjlighet att undersöka klass eller deltagarnas upplevelse av detta på något djupare plan. Dock handlade en av frågorna om föräldrarnas utbildningsnivå, för att få någon form av uppfattning om det fanns någon tidigare relation till universitetsstudier eller inte. Att endast basera resultatet utifrån detta kan självklart ses som endimensionellt då detta svar egentligen inte säger speciellt mycket om individernas egentliga situation, men det ger ändå en vägledning i de *bivariata* analyserna. Det visade sig att relativt många av deltagarna hade föräldrar med en eftergymnasial utbildning, dock var det även många som inte hade någon uppfattning om detta. Det var tydligt att av de som ville flytta efter gymnasiet så hade majoriteten av dessa föräldrar som utbildat sig efter gymnasiet (se diagram 3.2). Detta samband kan givetvis vara slumpartat men genom att gå på resultaten från enkäten så finns det ändå en indikation till detta. Givetvis kan resultatet bero på ett flertal faktorer. Exempelvis kan sambandet förklaras med att om föräldrarna har gått på universitet så kanske detta är någonting som har diskuterats hemma och har gjort att barnen därmed också velat utbilda sig. Det kan även verka åt andra hållet, det vill säga att de vars

föräldrar inte har en eftergymnasial utbildning inte reflekterar över sina faktiska möjligheter inför framtiden på samma sätt. Om universitetsutbildningar inte har varit en självklar diskussion i hemmet så kan det tänka sig att dessa ungdomar då inte ser lika självklart på detta val, som de vars föräldrar har studerat. Men det är även viktigt att undersöka situationen åt andra hållet, nämligen om de elever vars föräldrar har någon form av universitetsutbildning kan känna förväntningar, uttalade eller inte, från sina föräldrar att de också bör utbilda sig, eller flytta iväg. Detta är ett intressant resultat, dels utifrån vilka som faktiskt har möjlighet att flytta eller studera utifrån ekonomiska möjligheter, men även utifrån vilka som känner att de kan göra ett aktivt val att stanna kvar utan att gå emot det som förväntas av dem.

Bourdieu's (1999) diskussion kring *symboliskt kapital* öppnar upp för en bredare förståelse av den pågående situationen. Dels så kan individers möjlighet att flytta förstås utifrån ekonomiskt kapital där alla inte har samma möjligheter att flytta iväg. Men i och med den breda förståelsen kring kapital så inkluderas även värden så som socialt och kulturellt kapital. Detta lägger till en dimension till debatten, nämligen att det är möjligt att de vars föräldrar har studerat på universitet står närmare möjligheten att studera vidare. Samtidigt som de som inte har samma sociala eller kulturella kapital, här är det akademiska kapitalet inräknat, i familjen inte är lika självklara i dessa rum och forum. Detta kan ta sig i uttryck på en mängd olika sätt, exempelvis genom språket där det akademiska språket ofta kritiserar för att exkludera och stänga många ute från debatten. Det kan även tänkas handla om idén om universitetet. Det vill säga elevernas egna uppfattningar om denna institution och vad det innebär att studera på universitet, här är föräldrarnas egna uppfattningar till detta högst sannolikt någonting som reflekteras över till barnens inställning.

Dock är resultatet från tabell 3.3 intressant att diskutera utifrån ovanstående argumentation. I denna tabell så analyserades elevernas upplevda förväntningar från andra att flytta iväg tillsammans med *variabeln*: föräldrarnas utbildningsnivå. Här kan det utläsas att det inte fanns någon markant skillnad mellan dessa grupper. Självklart kan det tänka sig att vissa av dessa elever inte har reflekterat över detta och att de själva tänker att de vill flytta iväg, utan att överväga de bakomliggande orsakerna till detta beslut. Men utifrån den *upplevda* förväntningen så ser det med andra ord statistiskt jämt ut mellan grupperna. När detta sätts i relation till ovanstående resultat så kan det tänkas att deltagarna inte känner mer förväntningar från föräldrarna bara för att de själva har utbildat sig. Utan endast att de på grund av föräldrarnas utbildning var mer angelägna om att flytta iväg efter gymnasiet, alternativt att de på grund av detta har möjlighet att flytta i större utsträckning utifrån ekonomiskt kapital.

En annan av frågorna i enkäten gällde huruvida deltagarna trodde att alla hade samma möjlighet att flytta. På denna fråga svarade fyra av eleverna ja, medan nio svarade nej, resterande fem svarade att de inte hade någon uppfattning. Detta signalerar tydligt att det finns en allmän uppfattning i denna grupp om att alla inte har samma möjlighet till att flytta iväg. I kommentarerna till denna fråga svarade en person att ”det är en klassfråga, de som flyttar är oftast tillhörande av högre klasser medan de som stanna mestadels är proletära”. Det fanns liknande kommentarer från ett flertal andra, som även de uttryckte en förståelse kring att en familjs ekonomiska kapital kan påverka möjligheten för dessa att kunna flytta iväg till en större stad.

Avslutningsvis är det viktigt att poängtera att dessa typer av diskussioner kring klass och kapital ofta kan leda till en reproduktion av de specifika maktförhållandena som ämnas diskuteras och dekonstrueras. Att endast lägga fram konstateranden som att en minoritet av de som studerar på universitet har föräldrar som jobbar inom traditionella arbetaryrken, utan att diskutera detta är ytterst problematiskt då det inte tillför något till debatten. I denna kontext var det därmed essentiellt att titta på avfolkning från de båda ingångarna som diskuterats ovan, det vill säga både undersöka vilka som kan flytta, men även vilka som har möjlighet att stanna. Även om det empiriska materialet inte gav ett tydligt svar på detta så gick det att läsa in vissa indikationer i elevernas svar.

6.3 Genus: *Idén om kvinnorna på landsbygden*

Även detta tema behandlar en aspekt av det intersektionella perspektivet som den andra frågeställningen syftar till att undersöka, i detta fall är det genusdimensionen av begreppet som står i fokus.

En stor del av problemformuleringen som denna uppsats utgår från handlar just om varför så många unga kvinnor lämnar Västernorrland och landsbygden. Flera undersökningar (Länsstyrelsen, 2015; Boström, 2016) backar upp denna problematik och det påverkar det politiska beslutsfattanden. När det gäller resultatet som kommit från den genomförda enkäten så skiljer det sig dock inte speciellt mycket mellan könen på frågan om de vill flytta eller inte. Detta kan bero på att gruppen som deltagit är relativt liten och det är därmed svårare att se generella tendenser. Dock så kan mer generella slutsatser dras genom att titta på de *univariata* analyserna som utgår från *variabeln* kön. Exempelvis så var andelen kvinnor som svarade att de *inte* kände sig hemma i sin hemstad större än andelen män (se diagram 3.5). Detsamma gällde svaren på frågan om de kände att de hade en

framtid i sin stad, även här var antalet kvinnor betydligt högre än antalet män (se diagram 3.6). Av de som ansåg att det fanns någon form av skillnad mellan de som stannade kvar i sin hemstad och de som flyttade iväg så identifierade ingen av dem sig som män (se diagram 3.7).

Bland de kommentarer som svarade på frågan varför det var fler unga kvinnor än unga män som lämnade Västernorrland så fanns det många som menade på att det gällde just möjligheter till utbildning och att det då är fler kvinnor än män som vill utbilda sig. Det empiriska materialet bekräftar därmed diskursen kring *den duktiga flickan* och bilden som finns av hur flickor ska vara och prestera i skolan. Denna diskurs reproduceras av eleverna själva och en bild målas upp kring hur kvinnor är och bör vara, som de sedan försöker leva upp till. Denna uppfattning som ställer olika krav på killar och tjejer påverkar eleverna under hela skoltiden och bidrar till att forma de beslut och planer som de gör inför framtiden. Kopplingen mellan avfolkning och normer kring kön blir i och med detta ännu tydligare. På ett plan kan det verka som att kvinnor är mer villiga att utbilda sig och skaffa sig ett "bra" jobb. Men det är viktigt att undersöka bilden närmare för att förstå varifrån antagandet kommer och vilka andra egenskaper som ligger inbyggda i normerna.

Sett utifrån de teoretiska begrepp som presenterades ovan så öppnar dessa resultat upp för ytterligare dimensioner. Dels präglas hela uppsatsen, men framförallt detta tema av könsmaktsordningen och Bourdieus (1999) tankar kring *symboliskt våld*. Som en del av förtrycket mot kvinnor målas orealistiska idealbilder upp, där det förväntas andra saker, och framförallt mer av kvinnor än av män. Kriterierna med vilka kvinnor respektive män bedöms ser olika ut och präglar individerna i deras uppväxt och senare deras val i livet. Detta kan utläsas redan i den statistik som uppsatsen utgår ifrån, det vill säga att det är fler unga kvinnor än unga män som flyttar från länet. Då detta uppenbarligen är en situation som inte är tillfällig så är det inte av slump som situationen har uppstått. Istället måste de underliggande orsakerna till detta undersökas för att det ska bli klarhet i problemen, samt för att kunna förändra den pågående trenden. Då detta sätts i relation till Kabeers (2005) definition på *empowerment* och *agency* så blir det tydligt att möjligheter att kunna göra val inte alltid behöver handla om faktiska, ekonomiska möjligheter. Detta är möjligtvis den absoluta betydelsen men det finns fler nivåer av begreppen, där maktstrukturer påverkar individens möjligheter att fritt välja. Sett utifrån denna kontext så har de flesta av dessa unga kvinnor troligen tillräckligt ekonomiskt kapital för att kunna göra olika val. Dock så hämmas de utifrån de förväntningar och krav som sätts på dessa individer, endast utifrån att de är kvinnor. Det går då att diskutera kring detta, är dessa kvinnor empowered utifrån att de bor i ett land som har ett relativt bra skyddsnet och där de flesta har rent ekonomiskt möjlighet att studera på en högre utbildning?

Eller finns det ett underliggande tvång i det att dessa kvinnor måste flytta iväg för att anses vara lyckade, av andra såväl som av dem själva, som gör att de inte kan anses ha makt att kunna påverka sina liv fullt i den grad som det kan framstå vid första anblick? Deras *agency*, möjlighet till att kunna göra aktiva val, kan ses som förminskade i det att de redan från en tidig ålder tvingas in i konstruerade normer som uppfostrar flickor att vara *duktiga* och fortsätta utbilda sig efter gymnasiet. Där det är genom denna väg som de får erkännande.

Vidare går det att koppla teorier kring maskulinitetsdiskurser till de kommentarer som deltagarna fyllde i. Ovan diskuterades de normer som de unga kvinnorna tvingades in i, men flera av kommentarerna indikerar att det även finns tydliga diskurser kring män och arbete i Västernorrland. Flera menade på att det finns få jobb för kvinnor i den stad som de bor i med kommentarer så som ” [...] finns mer manliga jobb i Ånge” och ”kanske för att stereotypiskt går killar något som resulterar i ett jobb efter gymnasiet medan kvinnor måste utbilda sig senare för att få ett jobb”. Här finns det med andra ord en stark uppfattning om vilka jobb som är tillgängliga och för vilka dessa jobb finns. De stereotypiskt manligt kodade yrkena, inom exempelvis bygg eller industri, har under en lång tid varit dominerande i länet. Även om det idag ser annorlunda ut så arbetar en stor del av befolkningen inom dessa typer av jobb och den så kallade arbetarklassen är fortfarande stor i detta område. Även om bilden av dessa yrken och de som jobbar inom dem inte stämmer så reproduceras bilden av dem och att de ständigt är kopplade till en viss typ av maskulinitet.

Sammanfattningsvis kan det ses som att denna problematik bottnar i förväntningar som läggs på unga kvinnor att de måste flytta för att anses vara lyckade. Men samtidigt finns starka diskurser kring både femininitet och maskulinitet där detta styr kvinnor och män i olika riktningar gällande yrken, som även påverkar avfolkningen av Västernorrland i stort.

6.4 Maktförhållandet stad/landsbygd: *Idén om den utdöende orten*

Ovan har resultatet diskuterats utifrån vilka faktorer det är som påverkar elevernas beslut till att flytta eller stanna. Men analysen har även tagit an ett intersektionellt perspektiv på avfolkningsproblematiken och diskuterat genusdimensioner samt klassaspekter utifrån Bourdieus (1999) definition av detta. Men kopplat till det intersektionella perspektivet så finns det ytterligare en maktdimension som i denna kontext är av yttersta relevans, vilket är den mellan stad och landsbygd. Hela detta arbete är starkt präglad av maktförhållandet, något som det är lätt att bortse från då det inte är någonting som är central i debatter kring makt, vilket exkluderar flera perspektiv

och faktorer som påverkar ungdomarnas beslut. Boström (2016) går in på detta något i hennes undersökning men i övrigt är det få debatter idag som lägger vikt vid detta. Sett utifrån deltagarnas kommentarer är det tydligt att flera lägger in en negativ värdering i att stanna kvar i sin hemstad. Detta kan exemplifieras med citaten:

”Mina föräldrar vill inte att jag ska stanna här för Härnösand håller på att dö ut.”

”För att de vet att det inte finns jobb, bostad eller utbildning där jag bor nu”

” [...] om de som stannar kvar i just min stad har jag den (förmodligen inte rättvisa) uppfattningen att de som stannar kvar här gör det för att de misslyckats med skolan, för att de fick barn väldigt tidigt eller för att de är lata och inkompetenta. Känner också att de är ganska tråkiga, eftersom jag inte anser att det finns något i min stad för min generation. De som flyttar härifrån känner jag är mer realistiska. Om de flyttar tillbaka vid typ 35 + års ålder är en annan sak, unga vuxna tror jag inte frivilligt skulle stanna kvar här ”

”De som flyttar är mer öppna för förändring och har ett mer öppet sinne”.

Dessa är bara några utvalda kommentarer men alla är starkt präglade av en uppfattning om att landsbygden, och de som bor där, är mindre värda staden och dess invånare. Det kan handla om att de som stannar anses vara lata, mindre smarta eller också att de fått barn i en tidig ålder, vilket är en oerhört snedvriden och nedvärderande bild som målas upp. Precis som nämndes ovan så finns det en allmän uppfattning av hur lite möjligheter till utbildning och jobb som finns i deras hemstäder. Idén om orten som håller på att dö ut reproduceras inte bara av media och de som bor i de större städerna, utan även av befolkningen på landsbygden själva. Denna nedvärdering av det egna samhället blir då på sätt och vis självuppfyllande då många unga väljer att flytta iväg eftersom uppfattningen om att det inte finns några möjligheter eller någon framtid för dem är så pass övertygande.

Detta kan mycket väl anses påverka ungdomars syn på landsbygden, *Norrland* och deras hemstad. Detta då det hjälper till att reproducera diskursen kring staden som någonting eftersträvansvärt där det hela tiden händer något nytt. Medan landsbygden framställs som långsamt och ett ställe som ständigt ligger efter i trender där det inte finns någonting för ungdomar att göra.

7. Avslutande diskussion

I denna avslutande del kommer resultatet att sammanfattas utifrån den analys som gjorts av det kvantitativa och kvalitativa empiriska materialet. Det kommer även att ges förslag på vidare forskning kring ämnet avfolkning.

7.1 Sammanfattande slutsatser

Uppsatsen utgick från de två frågeställningarna:

- I. Vilka huvudsakliga faktorer ligger till grund för gymnasieelevernas beslut att flytta från Västernorrland?
- II. Hur kan avfolkningen av Västernorrland förstås utifrån ett intersektionellt perspektiv?

I och med det insamlade statistiska underlaget så blev det tydligt att utbildning och jobb är de huvudsakliga faktorerna som driver gymnasieeleverna i sitt beslut att flytta iväg. Det kan därmed tolkas som att de lägger vikt vid ekonomisk säkerhet, som kan fås genom ”prestigefyllda” jobb och utbildning. Det var även tydligt att det var andra typer av jobb och utbildningar än de som finns i Västernorrland som efterfrågades.

Gällande den andra frågeställningen så beskrevs det tidigt i uppsatsen att en avgränsning hade gjorts där klass och genus, men även stad/landsbygd, var de centrala perspektiven i denna analys. I analysen som genomfördes av det kvantitativa och det kvalitativa materialet så visade det sig att av de som ville flytta iväg så hade de flesta deltagarna föräldrar med en eftergymnasial utbildning. Men när det gäller förväntningar på att flytta så skiljer det sig inte så mycket mellan de båda grupperna. Vidare så upplevde fler kvinnor än män att de inte känner sig hemma i sin hemstad, samt känner att de inte har någon framtid där. Kopplat till det teoretiska ramverket, samt tidigare forskning så kan det tolkas som att dessa unga kvinnor förväntas utbilda sig i större utsträckning än vad som förväntas av männen. Här var begreppet *den duktiga flickan* samt Bourdieus (1999) tankar kring symboliskt våld centrala. Samtidigt gjordes kopplingen mellan maskulinitetsdiskurser i länet och de arbeten som uppfattas finnas där. Gällande maktdimensionen stad/landsbygd så reproduceras

den negativa bilden av landsbygden och *Norrland* även av dem själva. Det fanns en stark uppfattning från deltagarna att det inte fanns någon framtid i länet, att de var tvungna att flytta för att kunna utbilda sig eller jobba.

Sammanfattningsvis kan det därmed sägas att en av de viktiga, och mindre synliga, aspekterna av avfolkningsproblematiken handlar om vilka det är som har möjlighet att stanna i Västernorrland. Vilka personer kan stanna kvar i sin hemstad och samtidigt känna att de gör ett aktivt val och har möjlighet till en framtid? Denna aspekt är starkt kopplad till genus då kvinnor och män inte värderas på samma grunder eller har samma krav på sig. I och med detta handlar det inte endast om att undersöka vilka som har möjlighet att flytta från länet, och vad detta beror på. Det handlar även om vilka som har möjlighet att aktivt välja att stanna kvar, och därmed eventuellt gå emot en underliggande press och förväntning från dem själva eller deras omgivning att flytta iväg. I detta så finns det ett underliggande värde i att stanna kvar eller flytta iväg. Maktdimensionen stad/landsbygd blev därmed en central utgångspunkt i uppsatsen.

Det är när problematiken kring avfolkning granskas från flera perspektiv som nya maktdimensioner tydliggörs. Tidigare forskning som endast diskuterar avfolkning utifrån varför vissa flyttar iväg, blir därför inte komplett i sin förståelse av problematiken. Frågan kring vilka som stannar kvar och vilka som har möjlighet till detta är därmed essentiell för att få en breddad förståelse av avfolkningsprocessen. Vidare görs nya kopplingar mellan olika maktstrukturer som inte tidigare varit lika tydliga, som den mellan genus och stad/landsbygd, där projekt så som *lgh + bil + allt jag har och äger* och *den duktiga flickan* stärker argumentet.

7.2 Vidare forskning

Gällande vidare forskning inom detta område så skulle det vara lämpligt att utföra en mer omfattande enkätundersökning. Dels med fler frågor i enkäten som sedan kan användas i analyser likt de som genomförts i denna uppsats, men även med fler deltagare för att kunna dra mer generella slutsatser som kan vara talande för en större del av Västernorrlands gymnasieelever. Vidare kan det vara av intresse att göra en liknande undersökning men med en bredare förståelse av begreppet intersektionalitet, där fler faktorer och variabler kan tas i hänsyn till, då denna uppsats var tvungen att avgränsas i mån om resurser och tid.

8. Referenser

- Bergström, G. & Boréus, K. (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (2., [omarb.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Boström, L. (2016). *Ungdomarnas röster i Mittregionen. Om studieresultat, kompetensflykt och bevekelsegrunder för att flytta eller stanna kvar*. Härnösand: Mittuniversitetet, Avdelningen för utbildningsvetenskap. Tillgänglig:
http://www.miun.se/siteassets/forvaltning/samverkan/run/mnu/vetenskapliga-artiklar/utbildningsvetenskapliga_studier_2016-1.pdf
- Bourdieu, P. (1999). *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos.
- Brugmann, J. (2009). *Welcome to the urban revolution: how cities are changing the world*. New York: Bloomsbury Press
- Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2010). *Statistisk verktygslåda 1: samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2004). *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (Andra upplagan). Stockholm: Norstedts juridik.
- Freedman, J. (2003). *Feminism – en introduktion*. Malmö: Liber.
- Grzanka, P.R. (red.) (2014). *Intersectionality: a foundations and frontiers reader*. (First edition.) Boulder, Colorado: Westview Press.
- Haugaard, M. (red.) (2002). *Power: a reader*. Manchester: Manchester University Press.
- Heywood, A. (2011). *Global politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Jonsson, K. (2015, 13 november). Karing Jonsson: Därför startade jag Glesbygdsgirls. Östersunds Posten. Hämtad 2016-05-02, från <http://www.op.se/opinion/ledare/karin-jonsson-darfor-startade-jag-glesbygdsgirls>

Jordbruksverket. (u.å.). *Allt om att bo, leva och vara på landsbygden*. Hämtad 2016-05-12, från: http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_ovrigt/aol12.pdf

Kabeer, N. (2005). Gender Equality and Women's Empowerment: A Critical Analysis of the Third Millennium Development Goal. *Gender and Development*, 13(1) 13-24.

Kindahl, S. & Widergren, A. (2009). *'Duktig flicka' - ett sjukdomstillstånd eller ett nytt kvinnoideal?* (Kandidatuppsats). Göteborg: Sociologiska institutet, Göteborgs universitet.

Tillgänglig:

<file:///C:/Users/elinw/Documents/Universitet/3e%20%C3%A5ret/Uppsatsen/Litteratur/duktiga%20flicka.pdf>

Körner, S. & Wahlgren, L. (2005). *Statistiska metoder*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

LGH + BIL. (2016 a). *Lgh + bil + allt jag har och äger*. Hämtad 2016-05-06, från <http://www.lghplusbil.com/>

LGH + BIL. (2016 b). *Om projektet*. Hämtad 2016-05-06, från <http://www.lghplusbil.com/index.php/om-projektet/2/>

Li, X. (2015). Rural Depopulation in China: A Comparative Perspective. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, 4(2), 149-174. doi: 10.17583/rimcis.2015.1503

Länsstyrelsen Västernorrland. (2015). *Kvinnor och män i Västernorrland*. Härnösand: Länsstyrelsen Västernorrland.

Mouffe, C. (2013). *Chantal Mouffe: hegemony, radical democracy, and the political*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Nilsson, L. (2011). *Efter industrialismen. Urbanisering och tätortsutveckling i Sverige 1950-2005*. Stockholm: Stads- och kommunhistoriska institutet

Nordberg, I. (2004). ”Kvinnlig maskulinitet” och ”manlig femininitet”. En möjlighet att överskrida könsdikotomin?. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, (1-2), 47-65.

Rienecker, L. & Stray Jörgensen, P. (2014). *Att skriva en bra uppsats*. (3., omarb. uppl.) Lund: Liber.

SCB. (2015). *Urbanisering- från land till stad*. Hämtad 2016-04-29, från http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/Urbanisering--fran-land-till-stad/

Standing, G. (2014). *A precariat charter: from denizens to citizens*. London: Bloomsbury.

Svenning, C. (2003). *Metodboken: [samhällsvetenskaplig metod och metodutveckling : klassiska och nya metoder i informationssamhället : källkritik på Internet*. (5., omarb. uppl.) Eslöv: Lorentz.

Sveriges Radio, P4 Jämtland. (2015, 12 november). *Glesbygdsgirls lyfter landsbygdsfrågor bara för tjejer* [radioprogram]. Hämtad från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=78&artikel=6301093>

Sveriges Radio, Tendens kortdokumentärer. (2012, 11 mars). *Vem får vara med i arbetarklassen?*[radioprogram]. Hämtad från <http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3381&artikel=5003746>

Tidholm, P. (2014). *Norrland. Essäer & reportage*. Luleå: Teg Publishing.

Torikka, M. (2002). *Pierre Bourdieu och den manliga dominansen – om symboliskt våld och reflexiv sociologi*. (Kandidatuppsats). Lund: Sociologiska institutionen, Lunds universitet.

Tillgänglig:

<http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=1355180&fileOid=1355181>

Wasshede, C. (2010). *Passionerad politik: om motstånd mot heteronormativ könsmakt*. Göteborg : Göteborgs universitet.

Bilaga 1 Enkäten

Hur ser din framtid ut?

Vad vill du göra efter gymnasiet? Vill du stanna kvar i din hemstad, vill du börja jobba direkt eller vill du utbilda dig i en annan stad? Eller har du helt andra planer inför din framtid? För att få en bild av hur elever som går sista året på gymnasiet ser på sin framtid uppskattas dina svar och kommer vara viktiga i denna undersökning! Studien utförs i Västernorrlands län (Sollefteå, Härnösand, Kramfors, Ånge, Sundsvall, Örnsköldsvik och Timrå). Enkäterna görs anonymt och kommer att sammanställas för en kandidatuppsats i Globala Studier vid Göteborgs universitet.

1. Kön

Kvinna Man Annat

2. Vilket program läser du?

Barn och fritidsprogrammet
Bygg- och anläggningsprogrammet
Ekonomiprogrammet
El- och energiprogrammet
Estetiska programmet
Fordons- och transportprogrammet
Handels- och administrationsprogrammet
Hantverksprogrammet
Hotell- och turismprogrammet
Humanistiska programmet
Industri tekniska programmet
Naturbruksprogrammet
Naturvetenskapsprogrammet
Restaurang- och livsmedelsprogrammet
Samhällsvetenskapsprogrammet
Teknikprogrammet
VVS- och fastighetsprogrammet
Vård- och omsorgsprogrammet
Annat

3. Vilken kommun bor du i?

Kramfors Sollefteå Härnösand Sundsvall Timrå Ånge Örnsköldsvik

4. Har någon av dina föräldrar en eftergymnasial utbildning?

Ja Nej Vet ej

5. Vill du flytta iväg efter gymnasiet? (Flytten kan både gälla en kortare eller längre tid.)

Ja, till en annan stad i Västernorrland Ja, till en större stad Ja, jag vill flytta utomlands

Nej jag vill stanna i min nuvarande stad Jag vet inte

6. Vilka är de huvudsakliga anledningarna till varför du vill stanna kvar eller flytta iväg. (Här kan du fylla i flera alternativ.)

Möjlighet till utbildning Möjlighet till jobb Familj eller släkt Möjlighet till bostad

Vänner Hobby/fritidsaktivitet Annat

Egna kommentarer

7. Vad tycker du är viktigt att ha i en stad som du bor i? (Här kan du fylla i flera alternativ.)

Brett kulturellt utbud möjlighet till bostad

Möjlighet till jobb Natur/utemiljö Möjlighet till utbildning

Vänner Mångfald Familj Människor som du känner igen dig i

Bra kollektivtrafik Annat

Eventuella kommentarer

8. Vad tror du är de största anledningarna till varför vissa väljer att stanna i sin hemstad? (Här kan du fylla i flera alternativ.)

Brett kulturellt utbud möjlighet till bostad Möjlighet till jobb Natur/utemiljö

Möjlighet till utbildning Vänner Mångfald Familj

Människor som du känner igen dig i Annat

Eventuella kommentarer

9. Vad tror du är de största anledningarna till att vissa väljer att flytta från sin hemstad?

(Här kan du fylla i flera alternativ.)

Brett kulturellt utbud Möjlighet till bostad Möjlighet till jobb

Natur/utemiljö möjlighet till Utbildning Vänner

Mångfald Familj Människor som du känner igen dig i Bra kollektivtrafik

Eventuella kommentarer:

10. Är det lätt att få jobb i den stad du bor i nu?

Ja Nej Ingen uppfattning

11. Är det lätt att få en bostad i den stad du bor i nu?

Ja Nej Ingen uppfattning

12. Känner du förväntningar från andra, exempelvis familj eller vänner, att flytta till en annan stad?

Ja Nej Ingen uppfattning

Eventuella kommentarer:

13. Känner du att andra förväntar sig att du ska flytta iväg till en annan stad?

Ja Nej Ingen uppfattning

Om du svarade Ja på ovanstående fråga, vänligen utveckla. Vilka förväntar sig detta av dig?

Påverkar det dig?

14. Är du nöjd med dina betyg?

Ja Nej Ingen uppfattning

Om du svarade Nej på ovanstående fråga, vänligen utveckla ditt svar. Skulle eventuellt någon annan betrakta dina betyg som bra?

15. Läger du någon särskild värdering i att stanna kvar i sin hemstad?

Ja Nej Ingen uppfattning

Om du svarade Ja på ovanstående fråga, vänligen utveckla ditt svar. Vad lägger du för värdering i att stanna kvar?

16. Finns det någon skillnad mellan personer som stannar kvar i sin hemstad och de som flyttar?

Ja Nej Ingen uppfattning

Om du svarade Ja på ovanstående fråga, vänligen utveckla. Vad anser du är de största skillnaderna mellan dessa personer?

17. Känner du till personer i din omgivning som öppet identifierar sig inom HBTQIAP-gruppen? (HBTQIAP är en förkortning för homosexuella, bisexuella, transpersoner, queera, intersex-personer, asexuella och pansexuella)

Ja Nej Ingen uppfattning

Egna kommentarer på ovanstående fråga

18. Känner du att du att du hör hemma i din nuvarande stad, med exempelvis vänner som har liknande värderingar som dig

Ja Nej Ingen uppfattning

Egna kommentarer på ovanstående fråga

19. Har alla samma möjlighet att flytta från sin hemstad?

Ja Nej Ingen uppfattning

Utveckla gärna ditt svar här

20. Känner du att du har en framtid och möjlighet till att utvecklas i din nuvarande stad?

Ja Nej Ingen uppfattning

Egna kommentarer på ovanstående fråga

21. Tror du att det är fler unga kvinnor än unga män som flyttar från sin hemstad i Västernorrland?

Ja Nej Ingen uppfattning

Vänligen utveckla ditt svar här. Om Ja/Nej, varför tror du detta?

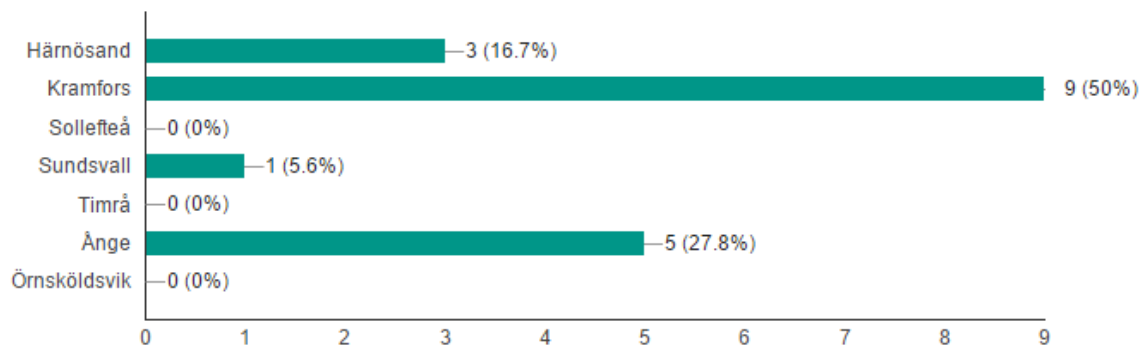
22. Undersökningar visar att det är fler unga kvinnor än unga män som flyttar från Västernorrland. Vad tror du att detta kan bero på?

Tack för din medverkan! Om du har eventuella frågor så kan du kontakta mig, Elin Wallinder, på guswalel@student.gu.se

Bilaga 2 Tabeller och diagram

Tabell 1.1 - Hemkommun

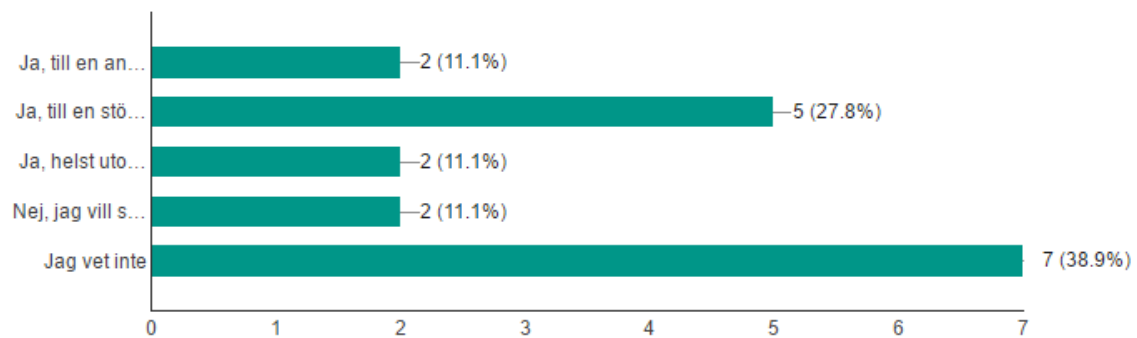
Vilken kommun bor du i? (18 responses)



Tabell 1.2 - Om eleverna vill flytta efter gymnasiet

Vill du flytta iväg efter gymnasiet? (Flytten kan både gälla en kortare eller längre tid.)

(18 responses)



Tabell 1.3 - Om det är lätt att få jobb i den stad som de bor i

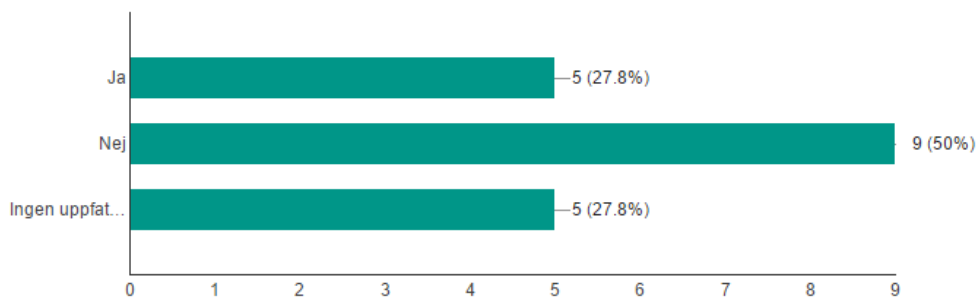
Är det lätt att få jobb i den stad du bor i nu? (18 responses)



Tabell 1.4 - En framtid i Västernorrland?

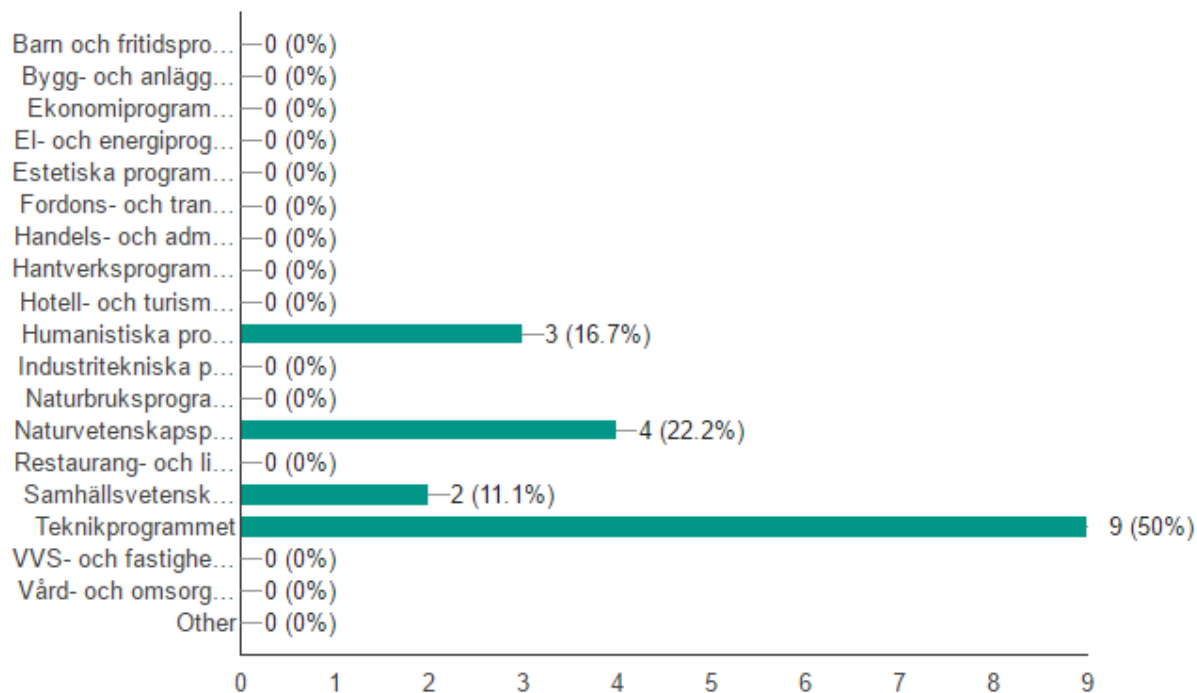
Känner du att du har en framtid och möjlighet till att utvecklas i din nuvarande stad?

(18 responses)



Tabell 1.5 - Gymnasieprogram

Vilket program läser du? (18 responses)



Tabell 2.3 - Möjliga anledningar till varför vissa väljer att stanna

